

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ

**CANA YÖNELİK VE MALA YÖNELİK SUÇ
İŞLEMİŞ BİREYLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP HANDE İŞBAKAN

071106113

İstanbul, Şubat 2011

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ

**CANA YÖNELİK VE MALA YÖNELİK SUÇ
İŞLEMİŞ BİREYLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP HANDE İŞBAKAN

071106113

Danışman Öğretim Üyesi:
Yrd. Doç. Dr. Bayhan Üge

İstanbul, Şubat 2011

TEZ ONAY SAYFASI

TARİH: .../.../2010

T.C. MALTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

..... ait
“.....” adlı,
jürimiz tarafından .....
Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan .....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.....
Yrd. Doç. Dr. Bayhan Üge

(İmza)

Üye.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında katkı ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. BAYHAN ÜGE' ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Araştırmam sürecinde bana yardımcı olan Adli Tıp Kurumunda görevli psikologlara, dostça tavırları ve yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Yetişmemde katkıları olan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Ayrıca eğitim hayatımın her aşamasında yanımda olan ve beni destekleyen annem ve babama, hayatıma girdiği andan itibaren bana her konuda destek olan, her daim yanımda olan ve tez hazırlama sürecinde de her türlü desteğini benden esirgemeyen, motivasyon kaynağım kardeşim Gamze İşbakan'a sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; cana yönelik; (adam öldürme, öldürmeye teşebbüs) etkili eylem türündeki suçlar ile, mala yönelik (örneğin hırsızlık, gasp, sahtecilik, dolandırıcılık ve yağmacılık gibi) suçlar işleyen bireylerin kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve karşılaştırılmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda 2008-2009 yılları süresince, İstanbul Adli Tıp Kurumu, Gözlem İhtisas Dairesi'ne gelen ceza sorumluluğu tam olarak belirlenmiş 50 cana yönelik suç işlemiş, 50 mala yönelik suç işlemiş 18-69 yaş aralığında ki 100 erkek bireye uygulanan Rorschach kişilik testi sonuçları incelenerek yorumlanmıştır.

Anket sonuçları, bilgisayar ortamında SPSS 17.0 istatistik programından faydalanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik metotlarından ve hipotez testleri için Independent t-testinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın sonunda, Rorschach kişilik testinden elde edilen bulgular 4 ayrı boyutta incelenmiş, cana ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin kişilik özelliklerine ilişkin Rorschach testi bulguları yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suçlu, Kişilik, Rorschach Testi

ABSTRACT

The aim of this study is to figure out and compare personal characteristics of offenders who commit offenses against lives (e.g. murdering, attempt for murdering) and who commit offenses against commodities (e.g. burglary, deceit, plundering).

In the light of this aim, during years 2008 and 2009, Rorschach Personality Tests, which are applied on 100 males who are between 18-69 years old, are analysed. Of the 100 male offenders, 50 offenders commit offenses against lives and 50 offenders commit offenses against commodities and all of their offense responsibilities which come to Republic Of Turkey Ministry Of Justice, department of psychiatric observation are precisely determined.

Questionnaire results are analysed by use of a statistics software called SPSS 17.0.

In the analysis of the data, descriptive statistics methods are used and for hypothesis tests, independent t-tests are got used of.

At the end of the study, the findings of Rorschach Personality Tests of offenders who commit offenses against lives and who commit offenses against commodities are expounded.

Keywords: Crime, Criminal, Personality, Rorschach Psychodiagnostic Test.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	1
İÇİNDEKİLER	2
TABLolar LİSTESİ	5
1. GİRİŞ	6
1.1. Suç Kavramı	6
1.1.1. Suçun Tarihçesi	6
1.1.2. Suçun Tanımı	8
1.1.3. Suçun Türleri	8
1.1.4. Suçun Unsurları	9
1.1.5. Ceza	11
1.1.6. Ceza Sorumluluğu	12
1.1.7. Kriminoloji	15
1.1.8. Suçun Nedenleri	18
1.1.8.1. Biyolojik Yaklaşımlar	18
1.1.8.2. Psikolojik Yaklaşımlar	20
1.1.8.3. Sosyolojik Yaklaşımlar	22
1.1.8.4. Sosyopsikolojik Yaklaşımlar	24
1.1.9. Cana Yönelik ve Mala Yönelik Suçlar	29
1.1.9.1. Cana Yönelik Suçlar	29
1.1.9.2. Mala Yönelik Suçlar	31

1.2. Kişilik	35
1.2.1. Kişilik Tanımı	35
1.2.2. Kişilik Gelişimi.....	37
1.2.2.1. Biyolojik Etkenler	37
1.2.2.2. Sosyal Etkenler.....	38
1.2.3. Kişilik Bozuklukları	39
1.2.4. Kişilik Bozukluğu Çeşitleri.....	41
1.2.4.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları	41
1.2.4.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları	42
1.2.4.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları	43
1.2.5. Suça Yönelik Davranışlar.....	45
1.3. Araştırmanın Amacı	49
1.4. Araştırmanın Önemi	50
İKİNCİ BÖLÜM.....	52
2. YÖNTEM.....	52
2.1. Örneklem	52
2.2. Veri Toplama Araçları.....	52
2.3. Rorschach Kişilik Testi	53
2.3.1. Türkiye ve Rorschach.....	57
2.3.2. Rorschach Tepkilerinin Kodlanması	59
2.3.2.1. Lokalizasyon	59
2.3.2.2. Biçim ya da Form Yanıtları (Tayin Ediciler)	63
2.3.2.3. İçerik Analizi.....	64
2.4. İşlem	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	69
3. BULGULAR	69
3.1. Bilişsel Süreçler	71
3.2. Afektivite –Erlebnis Süreçleri	74
3.3. Nesne İlişkileri.....	77
3.4. Özel Fenomenler.....	80
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	86
4. TARTIŞMA.....	86
5. KAYNAKÇA	93
6. EKLER	100
7. ÖZGEÇMİŞ.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1. Cana ve Mala Yönelik Suç İşlemiş Bireylerin Rorschach Testi Bulgularının Karşılaştırılması

Tablo2. Bilişsel Süreçlere İlişkin Dağılımın Independent T Testi İle Analizi

Tablo3. Affektivite- Erlebnis Süreçlerinin Independent T Testi İle Analizi

Tablo4. Nesne İlişkilerine İlişkin Dağılımın Independent T Test İle Analizi

Tablo5. Özel Fenomenler Dağılımının T Test İle Analizi

Tablo6. Araştırmaya Katılan Suçluların Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı

Tablo7. Araştırmaya Katılan Suçluların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Suç ve suçlu, tüm zamanlarda ilgi çekmiş bir konudur. Suçun başlangıcı, insanın var olmasına kadar dayanmaktadır. Her insan topluluğunda suç olgusu, yani yasaların öngördükleri ihlal edilerek gerçekleştirilmiş eylemler vardır (Picca, 1995). Suç kavramı, yani belli hareketlerin yasak fiillerden sayılmaları ile bunlara yöneltilecek tepkiler, devlet çatısı altında toplanmamış ilkel insan topluluklarında bile söz konusu olmuştur. Tarih boyunca belirli fiilleri yasaklamamış, bunlara karşı cezai yaptırımlar koymamış bir toplum görülmemiştir (Balabani ve Ergündüz, 1984).

Günümüzde suç, tam olarak kesinlik kazanmamakla birlikte, genel bilimsel inanca göre, ne tek başına bireysel, ne de tek başına toplumsal olayların sonucu olmayıp, bireysel ve toplumsal süreçlerin birbiriyle iç içe geçtiği karışık bir sürecin sonucudur. Suçluluğu açıklamak için, öncelikle suçlunun sosyal çevresi, bedensel ve ruhsal yapısı incelenmelidir. Toplumsal nedenler genellikle tek başına suç nedeni olamamaktadır. Nitekim olumsuz sosyal ortam ve imkanlar içindeki her birey suç işlememektedir. Bu açıdan sosyal etkenler ancak bireyin kişilik yapısında herhangi bir değişikliğe zorladıklarında bir suç nedeni olabilirler (Üge, 2008).

Kriminolojide yasaya aykırı eylemler farklı sınıflandırmalarla ele alınmaktadır. En klasik sınıflandırma adam öldürmek, öldürmeye teşebbüs, etkili eylem gibi cana yönelik ve gasp, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık gibi mala yönelik suçlar şeklinde tanımlanmaktadır. Araştırmamızın konusu cana ve mala yönelik iki suç türünden sanık bireylerin kişilik özelliklerini saptamaktır. Çağdaş ceza adalet sisteminde suç

olgusunun değerlendirilmesi ve yorumlanmasında suç işlemiş bireylerin kişilik yapıları ve kişilik özellikleri ön plana çıkmaktadır (Üge, 2008).

1.1. Suç Kavramı

1.1.1. Suçun Tarihçesi

Suç kavramı, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte, her çağda farklı bir açıklamayla açıklanmaya çalışılmıştır. Geçmişten günümüze, her toplumda antisosyal davranışlar gösteren bireyler, düşünürlerin, yöneticilerin, bilim adamlarının ve hukukçuların ilgisini çekmiştir. Suçun nedenlerini açıklamaya çalışmak, çok eski yıllardan beri varolan bir çabadır. Yunan düşünürü Platon, suçu bir hastalık olarak tanımlayıp, bu hastalığın nedeni olarak insanların tutkularını, haz arama alışkanlığını ve bilgisizliğini göstermiştir. Platon'a göre, suçlunun iyi edilmesi için aydınlatılması gerekmektedir. Aristoteles ise, suçluları kanun karşısında düşman olarak nitelendirmekle birlikte, suçluluğun nedenlerini yoksulluk ve devrim gibi toplumsal koşullarla açıklamıştır. Hippocrates ise, suçluluğun nedeni olarak toplumsal koşullarla birlikte, beden yapısıyla, kişilik ve suç arasındaki ilişkileri inceleyerek ünlü tipolojisini oluşturmuştur (Yavuzer, 2009).

Suçun nedenine, dinler tarafından yapılan daha biçimsel açıklamaya göre, suç ve günah aynı anlama gelmekle birlikte, Tanrının kurallarının ihlali üzerinde durulmuştur (Sokullu, 1989).

Orta çağda, suç, şeytani bir davranış ve kötü ruhların etkisiyle gerçekleştirilen bir eylem olarak kabul edilmekle birlikte, bu eylemin sebepleri üzerinde, sosyal ihtiraslar ve yoksulluğun etkili olduğu savunulmuştur (Yavuzer, 2009).

1700-1800 yılları arasında suç, Volter ve Rousseau gibi felsefecilere göre ahlaki bir konu olmakla birlikte, özgür irade, özgür seçim ve hedonizm gibi konular bu dönemde ortaya çıkmasında etkili olmuştur. 18. yüzyılda Lombroso suçu, doğum ve ölüm kadar doğal bir olay şeklinde açıklamıştır (Sokullu, 1989).

Günümüze, daha yakın bir tarihte, çağdaş bilim adamlarından biri olarak kabul edilen Burt, suçu bir araz ve ruhsal sorun olarak açıklamış ve suçun nedeni olarak insan zihnini göstermiştir (Yavuzer, 2009).

Durkheim'a göre suç, her yaşta, zenginlik ya da yoksulluk ayırt etmeksizin ortaya çıkan bir olgudur. Suç, evrensel bir olgu, toplum kültürünün ve insan doğasının bir parçasıdır. Bir toplumda suçun varlığı, toplumun sosyal değişime açık olduğunu ve o toplumun sosyal yapısının katı olmadığını göstergesidir (İşman, 2003).

Cohen' e göre suç, sosyal sınıf farklılıklarının, ve bu farklılıkların sosyal statü üzerindeki etkileri sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu teoriye göre, alt sınıftaki gençlerin suçlu davranışları, içinde yaşadıkları toplumun norm ve değerlerine yönelik bir protesto şeklidir (Akyüz, 2000).

1.1.2. Suçun Tanımı

Suç olgusu, tarihin en eski çağlarından beri var olmakla birlikte kayıtsız şartsız tüm toplumlarda görülen, şekli kültürden kültüre değişen çok boyutlu sosyal bir olgudur.

Suç, toplumsal bir olay olduğundan dolayı çeşitli bilim dallarının inceleme konusu olmuş olmakla birlikte her bir bilim dalı tarafından kendilerine özgü özellikleri sebebiyle değişik tanımlara sahiptir (Ataseven, 2006).

Genel olarak bir tanım yapılması gerekirse, suç, ceza kanununun ihlali yönündeki, savunma veya mazeret olmaksızın yapılan ve devlet tarafından ağır veya hafif suç olarak cezalandırılan kasıtlı bir hareket olarak tanımlanabilir (Dönmezer, 1994).

Hukuki, kriminolojik ve sosyolojik niteliklere sahip bir kavram olan suçu, bütün nitelikleri yönünden tanımlayabiliriz. Ancak ceza hukuku açısından suçun hukuki tanımını önemlidir. Suç, biçimsel açıdan hukuk düzeni tarafından ceza ya da emniyet tedbiri yaptırımına bağlanmış kanuni tip olarak tanımlanabilmektedir. Suç, bu biçimsel görünüşünün yanında anatomik bir yapısı olan, hukuka aykırı ve kusurlu bir hareketle gerçekleştirilen bir olgudur. Suçun yapısında hem hukuka aykırılık hem de kusurluluk bulunmaktadır (Üge, 2008).

Suç kavramı, insanların toplum halinde yaşaması ile başlayıp, küçük insan topluluklarının yerleşik hayata geçmesi ve toplumun gelişmesiyle, o toplum içindeki insan davranışlarının ortaya çıkardığı sonuçlar dolayısıyla ortaya çıkmıştır. Bazı hareket ve fiiller yasak sayılarak devletin kurmuş olduğu kanun ve kurumlar ile güvence altına alınmıştır. Suç, hukuki olduğu kadar sosyolojik, kriminolojik, psikolojik, dini, ahlaki, siyasi ve iktisadi yönü de olan bir olaydır. Suç kavramı, karmaşık bir yapıya sahip olması sebebiyle bu kavram üzerine çalışan bilim insanlarının uzlaştığı bir tanım henüz mevcut değildir (Top, 2010).

Her toplumda, iyi ve kötü davranışların standartları sabit olmamakla birlikte, toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bu standartların bazıları diğerlerinden daha hızlı, bazıları ise daha yavaş bir şekilde ortadan kaybolur, tekrar görünür ve bazen de şekil değiştirirler. Bütün bu değişimler, sosyal değişimin sürat ritmine bağlı olarak gerçekleşir (Evrin, 1970).

Suçlu bir bireyle, suçlu olmayan birey arasındaki en belirgin fark, suçlu olmayan bireyin suçluluk impulslarını kontrol edebilmesi ve toplumsal açıdan zararsız bazı faaliyetlerle onlara çıkış yolları araması olarak açıklanabilir (Yavuzer, 1986).

Suç, isnat yeteneğine sahip bir kişinin, kusurlu iradesinin yarattığı bir hareket sonucu meydana gelen, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir fiil olarak tanımlanabilir (Erkan, 2002). Yani suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanunlar tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış ve harekettir (Demirbaş, 2005) Fail bazen suç işlemek isteyip de kullandığı araçların elverişsiz olması veya suçun maddi konusunun bulunmaması nedeniyle işlememeye teşebbüs ettiği suçu işleyemez. Bu durumda, bu teşebbüs, işlenemez suç sınıfında ele alınmaktadır (Dönmezer, 2003).

1.1.3. Suçun Türleri

Suçlar, türleri ve ağırlıklarına göre, ikili ve üçlü derecelendirmeye tabi tutulmaktadır. Suçların cürüm ve kabahat olarak ayrılması arasında nitelik farkı bulmak mümkün olmamaktadır çünkü, iki suç grubundaki fark bunların ağırlıklarından kaynaklanmaktadır. Cürümler, kabahatlere göre daha ağır suç olarak kabul edilirken, yeni TCK'nın 45. Maddesi, "Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır" hükmüyle, kabahatleri ceza kanunu dışına çıkartılmak suretiyle, suçlar arasındaki cürüm ve kabahat ayırımına son verilmiştir (Üge, 2008).

1.1.4. Suçun Unsurları

Suçun varlığı için gerekli olan tüm şartlara "unsur" adı verilir. Hukuk Sistemi, Suçun oluştuğunu maddi unsur, manevi unsur ve yasal unsur şeklinde üç unsurun varlığı halinde kabul etmektedir (Soysal, 2005).

- **Maddi Unsur**

Maddi unsur, tanımlanmış bir suçun işlendiğine ilişkin sürecin tamamlanması demektir. Örnek olarak, birini öldürme düşüncesi olan kişi, bu eylem için gerekli girişimleri yapmış veya tamamlamış değilse sadece bu eylemi istemiş ya da düşünmüş olduğu için suçlu bulunmaz (Soysal, 2005).

- **Manevi Unsur**

Manevi unsur, suçu işleyen kişinin bilinçli ve zihinsel yetilerinin asgari standartta olması demektir. Başka bir deyişle manevi unsur, suç işleyen kişinin, küçük çocuk ya da akıl zayıflığı ya da akıl hastalığı içinde olmama halidir (Soysal, 2005).

- **Yasal Unsur**

Yasal unsur, suçlanan kişinin cezalandırılması istenen eylem ya da ihtimalinin yasalar tarafından suç olarak kabul edilmesi demektir. Örnek olarak, yetişkin iki kişinin kendi istekleri doğrultusunda eşinsel ilişkiye girmesi, bazı ülkelerde suç olarak tanımlanır ve bu hareket karşısında ceza öngörülür fakat bizim yasalarımızda bu hareket suç olarak tanımlanmadığından bu kişilere ceza verilmez (Soysal, 2005).

1.1.5. Ceza

Devletin toplumda, bireylerin mevcut hukuk kurallarına uymalarını sağlamak amacıyla aldığı bazı zorlayıcı tedbirlerdir. “Hukuk kurallarına uymayan kişilere uygulanan yaptırıma “ceza” denir. Uygulanacak cezanın derecesi uyulmayan hukuk kuralının cinsine göre belirlenir (Şafak, 1992). Örnek olarak hırsızlık suçundan

yargılanan kişi ile kasten adam öldürme suçundan yargılanan kişiye işledikleri suçun derecesi ile alakalı olarak farklı şiddette yaptırım uygulanır.

1.1.6. Ceza Sorumluluğu

Ceza sorumluluğu kavramı, bütün insanların ceza hukuku açısından suç faili olmaması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Adli psikiyatrik açıdan bakıldığı zaman, suç ile ceza arasındaki ilişkinin yaş ve akıl sağlığı ile alakalı olduğu gözükmemektedir (Dönmezer, 1994).

Ceza sorumluluğu kriterlerinin tanımlanması, 1843 yılında, paranoid hezeyanları olan *Daniel McNaghten*'in, İngiltere Başbakanını öldürmek isterken yanlışlıkla sekreteri *Sir Robert Pell*'i öldürdüktan sonra “suçlu ama deli” bulunmasından ve kamuoyu baskısı fazlalığından Lordlar Kamara'sında hakimlerin yaptığı panelde, ceza sorumluluğu kriterlerini tanımlayıp McNaghten kurallarını düzenlemesiyle gerçekleşmiştir (Dönmezer, 1994).

TCK' nın 32. maddesi, “Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.” hükmünü getirmektedir (TCK, 2004).

Psikiyatrik açıdan şuur kavramını açıklamak için uyanıklık hali, sağlam çalışan sinir ve duyu organları ve uyanık ve dikkatli bir bireyin anladığı kalitelerin ayırt edebilmesi, tanıması ve bilmesi gibi 3 temel husus göz önünde bulundurulmalıdır. Bu özellikleriyle, şuur, yüksek ruh kapasiteleri, zekâ ve hafıza muhakemesi gibi unsurları da içine almaktadır (Dönmezer, 1994).

“Hukukta Şuur, sadece ne yaptığını bilmek değil yaptığının ne olduğunu da bilmek halidir”. Ahlaki Şuur yani vicdan da bu noktada önem taşımaktadır (Dönmezer, 1994).

Kişinin ceza sorumluluğunu tümüyle ortadan kaldıran ya da kişiye ceza indirimi sağlayan bazı durumlar vardır (Ülgen, 2008). Bu durumlardan bazıları,

- **Haksız tahrik**

TCK'nın 28. Maddesi, “ (1) Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya Şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on sekiz yıldan yirmi dört yıla ve müebbet hapis cezası yerine on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir” hükümlerini getirmektedir (Koparan, 2006).

- **Küçüklük hali**

TCK'nın 31.Maddesi, “(1) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuŐturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.”

(2) “Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiŐ olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir. İŞlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına

hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.”

(3)” Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz” hükümlerini getirmektedir (Koparan, 2006).

- **Akıl hastalığı**

TCK’nın 32. Maddesi, “ (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur”.

(2) “Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği azalmış olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi beş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek ceza, altıda birden fazla olmamak üzere indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir” hükümlerini getirmektedir (Koparan, 2006).

- **Sağır ve dilsizlik hali**

TCK’nın 33. Maddesi, “Bu Kanunun, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklara ilişkin hükümleri, on beş yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanlara ilişkin

hükümleri, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında; on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlara ilişkin hükümleri, on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsizler hakkında da uygulanır” hükmünü getirmektedir (Koparan, 2006).

- **Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma**

TCK'nın 34. Maddesi, (1) “Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.” (2) “İradî olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz” hükümlerini getirmektedir (Koparan, 2006).

1.1.7. Kriminoloji

Kriminoloji kelimesi ilk olarak, 1879 yılında Fransız antropolog Tonipard tarafından kullanılmıştır. O dönemde kriminoloji, suçlu davranışın nedenleri ve kaynağını öğrenme çabalarından çok, ceza yasasını şekillenme çabasıyla ilgilenmekteydi (Reid, 1982).

Kriminoloji, insanın eylem, tutum ve davranışlarını, tavır ve hareketlerini izah etmek amacını güden ve özellikle 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmış ya da gelişmeye başlayan bilimlerdenidir. Ancak kriminoloji insanın belirli tipteki sapıcı eylem ve davranışlarını incelemektedir (Dönmezer, 1994).

Kriminoloji, Ceza hukukunun, ceza adalet sisteminin sosyal temellerini, kökenlerini, insanın suç teşkil eden tavır ve hareketlerinin nedenlerini incelemekte birlikte suç önleme, kontrol altına alma, suçtan caydırma bakımından gösterilen ve gösterilecek çabaları değerlendirecek ve insanın kişisel olarak iyileştirilmesi ile birlikte içinde yaşanan sosyal çevrenin değiştirilmesi konuları ile ilgilenmektedir (Dönmezer, 1994).

Rafaele Garofalo, “Kriminoloji” (Criminology) adlı eseri ilk yayınlayan kişidir. Suç konusu ile ilgili yapılan çalışmaların temeli Pluton'a kadar inmektedir. Pluton'a göre, suç, ruhsal bir hastalık olmakla birlikte ihtiras, cehalet ve zevk arama gibi üç sebepten kaynaklanmaktadır. Hipokrat, Platon ile birlikte suç antropolojisinin varlığını fark eden ilk kişidir. Aristo'ya göre ise suçun nedeni sefalettir (Dönmezer, 1994). Cesare Lombroso ise bir tıp doktoru olmakla birlikte, kriminolojinin babası olarak bilinmektedir (İçli, 2007).

Kriminoloji, suç konusunu inceleyen çok disiplinli bir bilim dalıdır. Kriminoloji, suçun ve suçlunun değişik açılardan ve değişik bilim alanlarında uygulanan bilimsel metodlar ile incelenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır (Aral, 1997).

Kriminoloji, suçlu davranışı ve toplumun bu davranışa tepkisini inceleyen disiplinlerarası bir bilimdir. Kriminoloji alanında çalışan bir kişi, toplumda yasaların hazırlanması ve kullanılması, suç örneklerinin incelenmesi, suç ve suçlunun nedenselliği, suçluluğa toplumsal cevap ve tepki, ceza yönetimi, zanlıları ve hüküm giyenleri gözaltına alma ve cezalandırma, suçlu olarak etiketlenmiş olanları tedavi ve rehabilite etme, suç mağdurlarıyla ilgilenme ve tedavi etme gibi konularla ilgili derin çalışmalar yapmaktadır (Hunter ve Dantzker, 2002).

Kriminoloji, suç işlemiş kişiyi, kişinin kişilik yapısı, sosyal yaşamındaki koşulları, psikolojik yapısı, eğitim düzeyi, genel kültürel şartları, ekonomik koşulları ve suça iten nedenleri inceleyerek değerlendirir (Akıncı, 2009).

Kriminoloji bilimi; psikoloji, sosyoloji, ekonomi, antropoloji ve biyoloji gibi bilimlerden ceza hukuku kurallarından yararlanarak, kişiyi suça iten nedenleri ve bunları ortadan kaldırmak için alınması gereken önlemleri bulmaya çalışır (Akıncı, 2009).

Hooton, suçluları, suçlu olmayanlardan değişik fizik özelliklerle ayırt edebildiğini iddia etmekteydi. Hooton'a göre, karşılaştırma grubunu teşkil eden suç işlemeyenlere göre hemen hemen bütün beden ölçüleri yönünden aşağı tipler teşkil etmektedirler. Bu husus, özellikle ağırlık, yapılış, göğüs genişliği, derinliği, kafatası ölçüleri, burun, kulak, baş ve çehre uzunlukları bakımından açık şekilde gözükmektedir. Her suçlu grubu, antropometrik bakımdan karşılaştırma grubundan farklıdır. Mesela adam öldürme failleri, genel olarak daha yaşlı, yapılış bakımından aşağı değildirler ve fakat geniş çene kemiklerine, buna karşılık dar, uzun baş şekillerine sahiptirler (Dönmezer, 1994).

Kriminoloji, suçu ve suç olgusu ile ilgili kişileri, bunlar arasındaki ilişkiyi, sebep-sonuç ölçütleri içinde her türlü etken bakımından inceleyen ve bu ilişki konusunda kanunlar koymaya yönelik gözlemsel bir bilim dalıdır. İnsanları suç işlemeye iten sebepler kişiden kişiye değişmektedir. Kriminoloji, suç işlemiş kişilerin davranışlarını, kişinin içinde bulunduğu şartlar ve kişiye özel nedenleriyle birlikte göz önünde bulundurarak inceler (Akıncı, 2009).

1.1.8. Suçun Nedenleri

Bir kişinin suç işleme sebepleri oldukça farklı olabilmektedir. İnsanlar, rasyonel varlıklar olduğundan, suç sonucunda elde edilecek zevk veya kazanç onunla ilgili verdiği acıdan daha ağır basar ya da insanlar şu ya da bu nedenle akıl dışı kararlar almaktadırlar. Suç işleme nedenlerine, yıllardan beri süre gelen çeşitli yaklaşımlar vardır. Suç nedenlerine ilişkin yaklaşımlar, biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve sosyo-psikolojik kuramlar olmak üzere dört genel kategori altında incelenmektedir (Aral, 1997).

1.1.8.1. Biyolojik Yaklaşımlar

Biyolojik yaklaşımlar, suçluların biyolojik ve genetik açıdan genel nüfusa oranla daha aşağı durumda olduklarını savunmakla birlikte, suçlu kişilerin, genetik, fizyolojik ve yapısal farklılıklar sebebi ile suç işlemeye daha yatkın olduklarını iddia etmektedirler (Sokullu, 1989).

Biyolojik yaklaşımın öncüsü Lombrosso'dur. Lombrosso'ya göre, suçluların belli bir tipi olmakla birlikte, bu tipi belirsiz alın, büyük kulaklar ve iri çene kemiği gibi bazı fiziki vasıflarla ve işaretlerle tespit etmek mümkündür (Evrin, 1970).

Ancak, bir cezaevi hekimi olan Charles Goring tarafından 1913 yılında yayınlanan "İngiliz Mahkûm" adlı eserinde, suçlu tipinin tanımlanmasının sadece kafatası ve beden yapısı incelemesiyle yapılamayacağını kanıtlayarak, Lombrosso'nun görüşlerini çürütmüştür (Sokullu, 1989).

Hooton ise suçluları, suçlu olmayanlarla karşılaştırıp, yapısal bakımdan daha aşağı olanların kişilerin çevrelerinin yarattığı baskı sebebiyle, daha kötü olduklarını ve suçluluğa bunun yol açtığını iddia etmiştir (aktaran Sokullu, 1989)

Bir grup bilim adamı, doğuştan suçluluk kavramıyla yola çıkmıştır ve bu kavrama göre, suçlunun tanımı, ana-babası, yakın akrabası ya da uzak akrabalarından geçen kalıtımla, topluma ahlak duygularından yoksun olarak gelen birey şeklinde yapılmıştır (Kulak, 1996).

Bir başka kuramın savunucusu Goddard (aktaran Yavuzer, 2009), suçluluğu zihinsel yetersizlikle açıklayarak, yasaya karşı gelen her bireyde, zihinsel yetersizlik olduğunu savunmaktadır. Goddard'a göre, "bütün geri zekâlılar suçlu, bütün suçlular geri zekâlıdır" Bu kuram, geri zekâlı olanların, davranışlarının sonuçlarını ve yasaların kapsamını anlayamadıkları için suç işlediklerini savunmaktadır

Bazı görüşler, suçu beden yapılarındaki farklılıklara dayandırmaktadır. Kreischmere'a göre (aktaran Sokullu, 1989) beden yapısı ve akıl hastalıkları arasında bir bağlantı vardı. Bu görüşe dayanarak kişilerin beden yapılarını piknik, atletik ve astenik tipler olarak sınıflandırmıştı. Sheldon ise dış görünüşün, endomorfik, mezomorfik ve ektomorfik tip olmak üzere üç tipi olduğunu savunmuştur. Genetik teoriye göre ise, suçlu davranışının soya çekimle yakın ilgisi olmakla birlikte, suçluluğu aileler, ikizler ve kromozomlar üzerine yapılan çalışmalarla açıklanmaktadır (Sokullu, 1989). 1960'lı yılların ortalarında, Jacobs ve arkadaşları 197 hükümlü incelemiş ve bu incelemenin sonucunda hükümlülerin çoğunluğunda XYY kromozomu bulmuşlardır. Bu çalışmaya göre, XYY'li erkeklerin diğerlerinden daha içe dönük oldukları ve daha fazla antisosyal tutum sergiledikleri ve daha fazla antisosyal tutum sergiledikleri, homoseksüel ve saldırgan eğilimler gösterdikleri sonucuna varılmıştır (Reid, 1982).

XYY kromozomu ile ilgili olan diğer çalışmalara göre, XYY erkekleri şiddet suçları işleme eğilimi çok fazla olan, çok uzun bireylerdir. Akıl hastaneleri ve cezaevlerinde

bulunan uzun boylu erkekler incelenmiş, bu inceleme sonucunda buralarda bulunan erkeklerin Y kromozomu taşıma oranlarının genel nüfusa oranla daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmalar, çok küçük ve rastgele olmayan örneklemelerden elde edildiği için genelleme yapmak çok zordur (İçli, 2007).

Suçlu davranışın nedenini açıklamak için yapılan bazı araştırmalara göre, düşük serotonin değerleri sinir ve şiddet artışı ile alakalı gözükmektedir. Eysenck'e (1995) göre beyinde dopamin fazlalığı ve düşük serotonin değerleri sağlıklı düşünmeyi etkilemektedir (Ryckman, 2008). Phil ve Peterson (1993)'e göre, insan beyindeki serotonin değerlerinin azalması, depresyona, intihara, alkol bağımlılığına, ani sinirli hareketlere sebep olduğundan düşük serotonin değerleri, suç işleme üzerinde etkili olmaktadır (Bartol ve Bartol, 2008).

1.1.8.2. Psikolojik Yaklaşımlar

Psikolojik yaklaşım, suç ile akıl bozukluğu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu görüşe göre, suç işlemenin önemli bir nedeni zekâ azlığıdır. Bu görüşle birlikte, yirminci yüzyılın başından itibaren zekâ testleri, yoğun bir şekilde uygulanmıştır (Dönmezer, 1984).

Freud'un görüşlerine dayanan psikanalitik yaklaşıma göre, davranışlardaki sapmaların temel nedeni dürtülerin baskı altında tutulmasıdır. Suçlu, Oedipal dönemde kaynaklanan ve şuur dışına itilmiş suçluluk ve günahkârlık duygularını teskin etmeye, hafifletmeye yönelik ceza görmek isteği ağır basar ve bu duygulardan arınmak için suç işler ve yakalanıp cezalandırılmak isteği duyar. Freud'a göre, suçlu, suçluluk duygusunu suç işlemeden önce de hissettiğinden dolayı suç işler (Kulak, 1996).

Hedonistik inanişaya göre insan, davranışlarını zevk ve ıstırap prensibine göre ayarladığından dolayı belirli bir hareketin vereceği zevk, aynı hareketin doğuracağı ıstırapla denge kurmaktadır. Böylece, yasaya karşı gelmenin vereceği zevk, onun getireceği ıstıraptan fazla olduğu takdirde, birey bu davranışa yani suç davranışına yönelecektir (Yavuzer, 2009).

Bazı psikanalistlere göre kişi, sevgi, beslenme ve özen gibi çekirdek aile içerisinde tatmin edilmesi planlanan ihtiyaçların yokluğunun telafisi için suç işleyebilir. Özellikle, anne ve baba yoksunluğu veya anne ve babanın müsaadeci tavırları suç işlemenin sebepleri arasında gösterilmektedir (Kulak, 1996).

Franz Alexander, suçluyu gelecekte daha büyük ödüller elde etmek için şimdiki zevk ve hazlardan vazgeçmeyen kişi olarak tanımlamakla birlikte, çevre faktörlerini ve sosyal faktörleri göz önünde tutmuştur (Kulak, 1996).

Psikolojik açıdan başka bir açıklamaya göre suç işleyen kişilerde, psikopat kişilik bozukluğu olduğu düşünülmektedir. Psikopat bozukluk, ısrarcı bir rahatsızlık olmakla birlikte, zeka azlığı gözetmeksizin baş gösteren anormal sinirli ya da bireyde ciddi derecede sorumsuzluk özellikleri gösteren zihnin kuvvetsiz, yetersiz kalma durumudur (Hollin, 2001).

Günümüzde, mahkumlarda psikotik bozuklukların yaygınlığı ile ilgili çalışmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Psikotik bozuklukların yaygınlığını genel toplumdaki yüksek bulan araştırmaların yanı sıra gene toplum yaygınlığını benzer bulan araştırmalar da bulunmaktadır. 2005 yılında Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği'nde yapılan bir araştırmaya göre, madde bağımlılığı ve suç işlemi arasındaki ilişki, psikopat kişilik ile suç arasındaki ilişkide yüksek bulunmuş olup, psikopat kişilik bozukluğu ek tanısı sadece %11.5 oranında

bulunmuştur (Yumru, Savaş, Tutkun, Herken, Karasu, ve Dülger, 2005). Konya Kapalı Cezaevi’ndeki mahkumlarda psikiyatrik bozuklukların yaygınlığı üzerine yapılan bir araştırmada psikiyatrik bozukluğu olan mahkumların, psikiyatrik bozukluğu bulunmayan mahkumlara göre suç işleme davranışının daha fazla görüldüğü ileri sürülmüştür (Kaya, Güler, ve Çilli, 2004). 2008 yılında Yunanistan’da 13-24 yaş arası suç işleyen erkekler hakkında yapılan bir başka araştırmaya göre suç işleyen kişilerin büyük çoğunluğunda ruhsal rahatsızlık saptanmıştır (Maniadaki ve Kakauros, 2008).

1.1.8.3. Sosyolojik Yaklaşımlar

Sosyolojik yaklaşımlara göre, suçluluğun temeli kültür çatışmasıdır. Cohen, tepki teorisini ortaya çıkarmıştır ve bu teoriye göre, suçun ortaya çıkış nedeni, sosyal sınıf farkları ve bu farkların sosyal statü üzerinde gösterdiği etkileridir. Sosyal tabakalaşma ve bu tabakalaşmanın ortaya çıkardığı statü farklarının üzerinde durmasıyla bu teori, anomi teorisine benzerlikler göstermektedir. Anomi, sosyal sistemin elemanları arasındaki ilişkileri düzenleyen temel mekanizmayı oluşturan basit kuralların yıkılmasıdır. Sınırları olmayan istekler ve davranışlar, önemli normlardan sapmaya sebep olur ve suçu meydana getirirler. İki teori, birbirlerine benzemekle birlikte, sosyokültürel çelişkilerin ürettiği sorun ve suçun niteliği konusunda farklılıklar göstermektedir. Tepki teorisi, suçun yarar götmeyen ve kendini ifade etmeye yönelik nitelikler olarak ifade ederken, anomi teorisi, suçun rasyonel yarar sağlamaya yönelik olduğunu iddia etmektedir (Sokullu, 1989; Yavuzer, 1986).

Durkheim’in anomi kuramına göre, anomi, sosyal normların, insan davranışlarını düzenleyen güçlerin yıkılması demektir. Durkheim, anominin, ahlaki yükümlülük ve

sosyal kuralların olmaması halinde yaşamın çekilmez hale gelmesi sonucunda ortaya çıkacağını ifade etmiştir Kişide, norm fikrinin kaybolması sosyal bağımlılığı ve sosyal bilgiyi sağlayan değerlerin zayıflaması demektir. Anomi, kuralsızlık ve normsuzluk olup, intihar ve suç gibi yıkıcı davranışlara sebep olur. Toplumun marazi durumu olan anomiyi, standartların yokluğu, düş kırıklığı, yabancılaşma ve ümitsizlik gibi belirtilerle kendini gösterir (Sokullu, 1989).

Merton ise, gerçekleştirilemeyen istek ve arzuların kişilerde sapıcı davranışlara ve ahlakın reddine, anomiyeye yol açtığını iddia etmiştir (Dönmezer, 1994).

Kültür çatışması, belirli bir kültüre ait değer ve davranışların, diğer kültür içinde belirmesidir. Bu bakımdan kültür çatışmaları da kültür değişimleri ile ortaya çıkar. Kültür çatışmalarının başlıca kaynağı göçlerdir (Dönmezer, 1994).

Park ve Burgess'a göre çatışma, toplumdaki gruplar arasındaki doğrular ve kültürler arasındaki farklılaşmalar nedeniyle ortaya çıkan bir süreçtir (Dönmezer, 1994).

Sellin'e göre ise, bir kişinin kültürü eylemi onayladığı halde, egemen kültür onaylamıyorsa, suçlu davranışın zemini hazırlanmış demektir. Sellin, primer ve sekonder olmak üzere iki tür kültür çatışması olduğunu iddia etmiştir. Primer çatışma, bir davranışı değerlendiren iki farklı kültür bulunduğu ortaya çıkar. Örneğin göçmenler, gittikleri yerlere kültürlerini taşırlar. Buna örnek olarak, doğudan batıya gelen ailenin namus eylemi kendisinden beklenen bir tepkiyen batı kültüründe ise suç olarak kabul edilmektedir. Sekonder çatışma, tüm kültür içinde net kültür denilen küçük kültür gruplarının çatışma halinde olmasıdır. Örneğin, bazı alt kültürler kumar ve fuhuşu onaylar ancak bu, tüm kültür içinde hukuka aykırıdır. Alt kültür, toplumda belirli bir gruba özgü anlamlar, değerler ve davranış biçimleridir. Egemen kültür ve net kültür arasındaki farklılık ve bütünleşme derecesi alt kültürde normatif bir izolasyon ve dayanışmaya yol açar. Bazen bir alt kültürün varlığı tüm

kültüre zarar verici, bazen patlayıcı olabilir, bazen de tüm kültür tarafından tolere edilebilir. Alt kültüre mensup olmak, kişiyi belirli amaçlara yöneltebilir ve suç niteliği taşıyabilir. (Dönmezer, 1994).

Geçmişten günümüze uzanan zaman dilimi içerisinde, bazı teoriler ise, suçun nedenleri olarak rol farklılaşmalarını ve ekonomik sınıf mücadelelerini göstermiştir.

1.1.8.4. Sosyopsikolojik Yaklaşımlar

Bu yaklaşıma göre, suç öğrenilmiş bir davranıştır. Sosyopsikolojik yaklaşımlar, kişilerin çevresinde model olarak aldıkları kişilerin neyi nasıl yapacaklarına dair ipuçları verdiklerini ifade etmektedirler. Bandura'ya göre kişinin örnek alacağı model ne kadar saygı değer, beğenilen ve önemli biri olursa, o kişinin hareketleri üzerindeki etkisi daha fazla olur. Model almak için en uygun kişiler, genellikle kişinin ebeveyni, öğretmenleri, kardeşleri, arkadaşları olmakla birlikte bazen de edebi karakterler, oyuncular, ünlü şarkıcılar ya da sporcular olabilmektedir. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre öğrenme, model alma ve tepki-sonuç yoluyla gerçekleşmektedir. Bandura, öğrenilen davranışın sıklığının, o davranış sonucunda alınan olumlu pekiştirici ya da cezaya bağlı olarak artıp ya da azalacağını ifade etmiştir.(aktaran Bartol ve Bartol, 2008).Aile, bireyin gözünü açtığı ilk sosyal çevredir. Hiçbir çocuk için doğuştan, bu çocuk ileride suçlu veya yasalara uymayan biri olacak diyemeyiz. Bir çocuğun sosyal değer ve ilişkileri kardeşleri ve anne babası yoluyla öğrendiği kaçınılmaz bir gerçektir (Soyaslan, 2003). Suç, karşılıklı ilişki süreci içinde diğer insanlarla birlikte geçirilen zaman sonucunda öğrenilir (Demirbaş, 2005).

Sutherland (1974), bütün tanımlarımızı, kurallarımızı, düzen bozmaya yönelik tüm davranışlarımızı yakın çevremizden öğrendiğimizi ifade etmiştir. Sutherland'e göre,

suçluluk ya da sapkın davranış da diğer tüm davranışlar gibi öğrenilmiş davranışlardır (Bartol ve Bartol, 2008).

Matza ve Sykes, suçun öğrenildiğini kabul etmekle beraber, suçlunun suç işlemede etkili olan teknikleri, değer ve tutumları öğrenmekten çok, yasal olmayan çevreler arasında serbestçe dolaşmalarını, suçlu çocukların eylemlerinden dolayı hissettikleri suçluluk duygularını rasyonelleştirme yoluyla nötrleştirdiklerini ileri sürerler. Suçlu bireylerin öğrendikleri nötrleştirme teknikleri sorumluluğunu üzerine almamak, verilen zararın büyüklüğünü kabul etmemek, mağdurun varlığını kabul etmemek, suçlayanları suçlama ve içinde yer aldığı grubun kararlarına ve yaşam biçimine sadık kalma gereğine inanma şeklinde sergilerler (Dönmezer, 1994).

Eysenck'e (1977) göre suçlu davranış, belli çevre koşulları ve sinir sisteminin özellikleri arasındaki ilişkinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Eysenck, suçluluğu açıklayabilecek özellikte kapsamlı bir teorinin, bireylerin nörofizyolojik donanımını ve kişiye özgü değişiklik gösteren sosyal geçmişini incelenmesi gerektiğine inanmıştır. Eysenck, suçluluğun nedeni olarak, yoksulluğu, zayıf eğitimi ya da işsizlik gibi koşulları gösteren teorilerin, suçluluğu yalnızca kalıtım ve biyolojik açıklamalarla açıklamaya çalışan teoriler kadar yanıltıcı olduğunu iddia etmiştir. Eysenck'e göre suç, ne tek başına kalıtımın sonucu olarak ne de tek başına çevrenin sonucu olarak ortaya çıkamazdı. Eysenck'e göre, çevre, nörobiyolojik ve kişilik unsurlarının çeşitli kombinasyonları değişik suç türlerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Eysenck, genetik nedenlerin, antisosyal davranış ve suç işleme üzerinde etkili olduğunu savunmaktaydı. Ancak, kişilerin suçlu olarak doğduğunu değil, bazı kişilerin sinir sistemi özellikleri açısından genel nüfusa oranla sosyal beklentiler ve kurallara uyma açısından daha farklı olarak doğduğunu, suç ya da suç işlemenin

doğuştan gelmediğini, merkezi ve otonom sinir sisteminin çevreyle iletişimi yoluyla kişinin terbiye yönteminin, ve diğer çevresel faktörlerin etkileşimi sayesinde kişinin gösterdiği antisosyal davranış şeklinin etkilendiğini iddia etmektedir. Eysenck'e göre, her bireyin sinir sistemi özellikleri bireylerin kişilik özellikleri kadar eşsiz olabilirdi. Bu düşünceden yola çıkarak bazı sinir sistemlerinin reaktivite, hassasiyet ve uyarılabilirlik özellikleri nedeniyle suç işleme davranışı ile bağlantılı olduğunu varsayabiliriz. Eysenck, çeşitli deneysel çalışmalara ve istatistiksel analizlere dayanarak, kişiliğin oluşumunda, kişinin yetenek özellikleri açısından genel zekanın, kişinin mizaç yapısının oluşmasında ise ekstraversiyon (dışa dönüklük), nörotisizm ve psikotisizm özelliklerinin etkili olduğunu iddia etmekle birlikte, suçlu davranışı açıklamada kişinin yetenek özelliklerinin önemli olduğunu ancak kişinin mizacının suçlu davranışı açıklamada daha önemli olduğu iddia etmiştir) Dışa dönüklük, sosyalliği ve dürtüsellliği temsil ederken, bu boyutta yüksek puan alan kişiler, iyimser, konuşkan, insanlarla iletişimi seven, girişken, çabuk sinirlenen, güvenilmez ve yalnız olmaktansa insanlarla olmayı tercih eden kişiler olarak tanımlanabilirken, nörotisizm ise, duygusal tutarsızlığa ve aşırı tepkiselliğe işaret ederken bu boyutta yüksek özellikler gösteren kişilerin, kaygılı, depresif, gergin, çekingen, aşırı duygusal, düşük özgüvenli olabileceği yolunda bilgi vermektedir. Aynı zamanda nörotisizm değerleri yüksek olan kişiler, baş ağrısı, bel ağrısı ve sindirim sistemi problemleri gibi fiziksel rahatsızlıklar gösterebilirler. Psikotisizm ise, soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi daha çok sıra dışı kişilik özellikleri gösterme ile tanımlanabilmektedir. Eysenck'e göre, suç işleyen kişiler, daha yüksek ekstraversiyon, psikotisizm ve nörotisizm özellikleri göstermektedir. Psikotik kişilik özellikleri gösteren bireyler, diğer kişiler karşı düşmanca, tavırları olan aldatmayı ve

alay etmeyi seven kişiler olarak tanımlanabilirler. Eysenck'e göre, yüksek oranda erkeklik hormonu testosteron ve düşük dozda enzim monoamin oksidaz ve nörotransmitter serotonin değerleri psikopati oluşumunda etkili olabilmektedir. Eysenck, çoğunlukla antisosyal kişilik özellikleri gösteren bireylerde nörotisizm ve duygusallığın var olan alışkanlıkları arttırdığını varsaymıştır. Yoğun duygusal tepkiler gösteren bireylerin daha az duygusal tepkiler veren insanlara oranla daha fazla antisosyal alışkanlıklara sahip olduğu vurgulanmıştır. Eysenck'e göre, psikotisizm, psikopati ve yaygın suçlulukla ilişkilendirilebilecek bir boyuta sahiptir. Eysenck, suçlu davranışın ortaya çıkışında, sosyalleşememenin etkili olduğunu, sosyalleşebilen insanları daha az suçlu davranış eyleminde bulunacağını iddia etmiştir (Bartol ve Bartol,2008). Genetiğin suçla ilişkilendirilmesine bakıldığında, Eysenck'in görüşüne göre suçlu davranış (ve antisosyal davranışların diğer şekilleri) bazı bireylerde olgun olmayan eğilimleri durduran sosyal başarısızlıktan kaynaklanır. Bu olgunlaşmamış eğilimler yalnızca kendinden endişeleniyor olmasını ve kişinin kendi ihtiyacı için memnuniyet istemesini içerir. Sosyalleşme süreci bireyleri daha sosyal ve daha az suça yönelik yapmak açısından gereklidir. Her tür antisosyal davranış çocuğun hayatındaki aile, kardeş, öğretmen ve yaşlıları gibi önemli kişiler tarafından cezalandırılır. Eysenck'e göre klasik Pavlovian koşullanması diye de düşünülen bu süreçte her türlü ceza koşulsuz bir uyarıcı rolü oynar, oysa davranışın planlaması ya da yürütülmesi şartlı bir uyarıcıdır. Sosyalleşme, antisosyal davranmanın şartsız uyarıcıda hoş olmayan acı ve anksiyeteye neden olduğu bir durum oluşmasına da yol açabilir. Bu acı ve anksiyete, bireylerin düşünmeyi engellenmeleriyle ya da antisosyal davranışlarla uğraşmalarıyla önlenir. Bu görüş suçu açıklamak için bir adım daha ileri gitmeyi gerektirmektedir. Dışadönüklükteki bu düşüklük koşullanma ile hızlı öğrenme eğilimine neden olur.

Dışadönüklüğün fazla olması durumunda koşullanma çok daha yavaştır. (Koşullanma davranışlarımız ile davranışlarımızın sonuçları arasındaki ilişkinin öğrenildiği bir süreçtir.) Eysenck'a göre dışadönüklükteki yavaş koşullanmanın fikrini destekleyen kanıtlar bulunmaktadır. Yavaş koşullanma daha zayıf sosyalleşme ve bundan dolayı da daha fazla suça yol açar. Böyle bir görüş aynı zamanda genç insanların tam anlamıyla sosyalleşememesi sonucunda suç işleyen kesimin büyük kısmını oluşturmasını açıklamaktadır (Howitt, 2002).

Enteraksiyonist görüşe göre, insan davranışları, bireyler arasında iletilen sosyal sembollerin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Akıl ve kişilik sosyal çevrenin ürünleridir. Sembolleştirme süreci ile insanlar kendilerini ve başkalarını tanımlamaktadırlar. Bu semboller anlamlı olmakla birlikte dünyayı nasıl algıladığımızı etkilerler. Bir kişi, öğrenci, anne, memur, çocuk, sıfatlarını taşıyabilir. Her durum kendi rolünü, kimliğini ve davranışlarını şekillendirir. Bu görüş, suçluluğu, bizzat toplumun suçlu olarak tanımlama ilkesindeki hareketle damgalama süreci, suçluluk klişe tipleri gibi konuları esas olarak ele alır (Dönmezer, 1994).

Sapıcı eylemi yapan kişi yakalanınca, sapıcı ve suçlu olur. Bir kere suçlu olarak damgalanınca kişinin kamu gözündeki kişiliği değişmeye uğrar. Toplumdan dışlanırsa örgütlenmiş bir alt kültürün içine girdiğinde kişinin kendisi hakkındaki algısı da değişir ve kişi kendisini sapmış kişilik içinde görür. Bu durumda toplum o kişiyi yabancılaşmış bir kişi olarak görmeye başlar. Kişi etiketlendiği özellikleri kendi kişiliğinin bir parçası olarak hisseder ve bunu içselleştirir (Dönmezer, 1994).

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde gelişmiş olan ve günümüzde de özellikle Avrupa bilim çevrelerinde geniş ölçüde temsil edilen klinik kriminoloji, psikolojik ve sosyolojik metotların birlikte kullanılması, suçu açıklamak için kullanılan en etkili

yaklaşımlardan biri olmuştur. Klinik kriminoloji, suçu açıklamak için kişilikten yola çıkar. Kişiliğin ana çekirdeğinde olan suç eğilimi “egosantrizm, dengesizlik, saldırganlık ve duygusal ilgisizlik” şeklinde kendini gösterir. Kişideki bu nitelikleri analiz etmeden suçlu davranışı anlamak mümkün değildir (Dönmezer, 1994).

Bu yaklaşım, suçlu davranışın, suçluluk davranışının öğrenilmesi özellikle aile gibi yakın gruplar içinde gerçekleştiğini savunmaktadır (İçli, 2004). Sutherland suçluluğun ilk çocukluk dönemlerinde geliştiğine ve yaşam boyu devam ettiği düşüncesini savunmaktadır (Yavuzer, 2009).

1.1.9. Cana Yönelik ve Mala Yönelik Suçlar

Suç homojen bir davranış olmadığından suçu sınıflandırma çabaları eski dönemlere dayanmaktadır. Toplumun huzur ve düzenine ters düşen, toplum ve bireyler için tehlike oluşturan suçlara cürüm, diğerlerine ise kabahat denilmiştir. Suçlar için yapılan bu sınıflandırma suçlular için de yapılmıştır. Buna örnek olarak; cinayet işleyene katil, hırsızlık yapana hırsız denilmiştir (İçli, 2007).

Suç işlerken ortaya çıkan ruh haline neden olan ya da bu durumu hazırlayan etkenler vardır. Bu etkenlerin çeşitliliği, gelişmişliği ve çağdaşlığı beraberinde suçların da çeşitlilik göstermesini sağlamıştır (Öztok, 2009)

1.1.9.1. Cana Yönelik Suçlar

Suçlar arasında en dramatik olanı denilebilecek adam öldürme, hemen hemen her toplulukta benzer şekilde ceza tepkisiyle karşılaşmaktadır. Genellikle yakın sosyal ilişkiler içinde ortaya çıkar. Fail ve mağdurun yakın ve süreli ilişki içinde olması sıklıkla görülen bir durumdur (İçli, 2007).

Adam öldürmenin kişisel çatışmayı çözme biçimi olarak kullanılması ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve zamana göre büyük değişiklikler göstermektedir. Genel tanımlama yapılırsa, adam öldürme insanın bilerek ve isteyerek ya da plansız bir şekilde kaza sonucu bir başkasının hayatına son vermesidir (İçli, 2007).

Yaşam hakkıyla ilgili olarak eskilerden günümüze dayanan ve devam eden birçok tartışma vardır. Pozitivistlerden Ferri'ye göre, insanın yaşamı üzerinde sadece hakkı değil aynı zamanda doğal yetisi de bulunmaktadır. Carrara'ya göre ise, insan yaşamı üzerinde sadece kendisinin hakkı değil yakınlarının da hakkı vardır. Günümüzde de bitkisel hayata giren ve hayati fonksiyonları makineye bağlı olan hastaların hayatlarının devam ettirilip ettirilmemesiyle ilgili tartışmalara konu olmaktadır (İçli, 2007).

Her şeyden önce sapmış bir davranış olan adam öldürmenin yaygın olarak görüldüğü, mevcut kültürün bir unsuru haline geldiği toplumlar büyük bir sosyal problemle karşı karşıya bulunmaktadır. Günümüzde hala, hemen hemen her toplumda çeşitli yöntemlerle adam öldürmeye başvurulmaktadır. Bu durumun sadece sosyolojik boyutlarını incelemek yeterli değildir. Suçluların bir kısmında psikolojik ve fizyolojik bozuklukların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra, muhtevası sosyal olan adam öldürme olaylarında sosyal etkenler önemlidir ve suçlular da bazı ortak sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere sahiptir. İnsanların neden suç işledikleri sorusu açığa çıkarsa neden adam öldürdükleri sorusunun da yanıtına ulaşmak mümkün olabilecektir (İçli, 2007).

Türkiye İstatistik Kurumu, verilerine göre (2006-2008) ceza infaz kurumuna öldürme suçuyla giren 2005 yılı sonrası erkek hükümlü sayılarını ve bu kişilerin eğitim durumlarını incelediğimizde, 2006 yılında 1.841, 2007 yılında 2.956, ve 2008

yılında 3.298 kişinin öldürme suçuyla hüküm giydiği görülmektedir. Bu kişileri işledikleri suç grubunda eğitim durumları açısından da, 2006 yılında hüküm giyen 1.841 kişinin 1.235 kişinin, 2007 yılında hüküm giyen 2.956 kişinin ve 2008 yılında hüküm giyen 3.298 kişinin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. 2005 yılı sonrası yaralama suçundan ceza infaz kurumuna giren erkek hükümlü istatistiklerini incelediğimizde ise, 2006 yılında yaralama suçu işleyen 7.625 kişinin 4.574 kişinin, 2007 yılında 9.346 kişinin 5.750'sinin ve 2006 yılında 6.852 kişinin 4.960'nın ilkokul mezunu olduğu görülmektedir (TUIK, 2010).

1.1.9.2. Mala Yönelik Suçlar

Mala zarar verme suçu failin, başkasının mülkiyetinde bulunan taşınır veya taşınmaz malı kısmen veya tamamen yıkması, tahrip etmesi, yok etmesi, bozması, kullanılamaz hale getirmesi veya kirletmesi gibi seçimlik hareketlerden bir tanesini yapmak suretiyle karşı tarafın malvarlığına zarar vermesi demektir (Özbek, 2009).

Hırsızlık, dolandırıcılık, gasp, yağmacılık, dolandırıcılık, mala zarar verme, ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz, güveni kötüye kullanma, bedelsiz senedi kullanma, kaybolmuş ya da hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinden tasarruf sağlama, hileli ve taksirli iflas, şirket ve kooperatifler hakkında yanlış bilgi, suç eşyasının satın alınması ya da kabul edilmesi ve suç eşyası hakkında bilgi vermeme gibi suçlar, mala yönelik suçlar başlığı altında toplanmaktadır (Sayar, 2008).

Mala yönelik suçların başında gelen hırsızlık, TCK'nın 141.,142.,143.,145.,146. ve 147. Maddelerinde değişik türlerine göre farklı yaptırımlarla tanımlanmıştır (Ülkü, 2010). Türkiye de dahil olmak üzere diğer pek çok ülkede şehir suçu olma

niteliğindeki hırsızlık, ülkemizde adam öldürme ile birlikte ilk sıralarda yer almaktadır. Hırsızlık, failin kendisine veya başkasına yarar sağlamak amacıyla bir malı bulunduğu yerden alarak mağdurun zilyetliğine son vermesi, mağdurun zilyetliğine bağlı tasarruf haklarını kullanmasını olanaksız hale getirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise, failin hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, mağdurun veya başkasının zararına olacak şekilde, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamayı bilmesi ve istemesi gerekmektedir. (Dönmezer, 2001) Hırsızlık suçunun oluşabilmesi için, malın alındığı sırada o mal üzerinde egemenlik yetkisini kullanan kişinin rızasının bulunmaması gerekirken dolandırıcılık suçunda hırsızlık suçundan farklı olarak malın alınmasına mağdur rıza göstermektedir. Ancak, burada rıza, kullanılan hile sonucu mağduru hataya düşürmek suretiyle elde edilmektedir (Taylar, 2010).

Fail bazen suç işlemek isteyip de kullandığı araçların elverişsiz olması veya suçun maddi konusunun bulunmaması nedeniyle işlememeye teşebbüs ettiği suçu işleyemez. Bu durumda, bu teşebbüs, işlenemez suç sınıfında ele alınmaktadır (Dönmezer, 2003).

Mala yönelik olan hırsızlık, soygun, araba hırsızlığı ve kundaklama gibi suçların birçok riskinin olmasının yanı sıra para sağlama, heyecan, yanında suçlulara sunduğu başka ödüllerde vardır. Bir hırsız işini iyi yapmaktan ötürü tatmin olurken boş zamanlarında da kendisinin efendisi olduğunu hisseder, çalışmamanın hazzını duyar. Özellikle bazı öğrenim düzeyi düşük, becerisi kısıtlı olan insanlar iyi bir bulmak yerine mala yönelik suç işleyerek para kazanmayı tercih eder. Soyguncu ve hırsızlar için uyuşturucu veya yiyecek parası elde etmek temel amaçken, araba

hırsızları eğlence, ulaşım, itibar gibi çeşitli nedenlerden ötürü bu suçu işler. Kundaklama olaylarında psikolojik anormallik ya da intikam alma isteği ağır basmaktadır. Ayrıca, ekonomik yönden sıkıntıda olan, ev sahiplerinin oturdukları evi yakarak sigortadan para alma çabaları da sık rastlanan bir durumdur (Conklin 1989).

Bennett, gelişmenin suç oranını etkilediği ile ilgili Durkheimci ve Fırsat Modellerini değerlendirerek, Türkiye'yi de kapsayan uluslararası bir çalışma ile gelişme düzeyi ve suç oranlarındaki artış arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir ve gelişme düzeyinin adam öldürmeye etkisini önemsiz, hırsızlık üzerindeki etkisini pozitif bulmuştur. Bu sonuçlar fırsat teorilerini bazı yönlerden desteklemektedir. Büyüme düzeyi Durkheim'in modellerinin aksine adam öldürme ve hırsızlık üzerinde önemli etkileri bulunmamıştır. Diğer değişkenler de kontrol altında tutulduğunda endüstrileşme ve adam öldürmenin hırsızlık üzerinde önemli derecede etkisinin olmadığı görülmüştür. Tarımsal gelişmenin yüksek olduğu ülkelerde adam öldürme oranı artarken, endüstriyel gelişmenin yüksek olduğu ülkelerde bu oran düşmektedir (Bennett 1991).

Howsen ve Jarrell'in, Kentucky'de mala yönelik suçlarla ilgili yapmış oldukları çalışmanın analizleri, ekonomik bir modele dayanmaktadır ve bazı sosyolojik ve yasal değişkenleri de içermektedir. Araştırma sonuçları, yoksulluk düzeyi, turizm düzeyi, polisin varlığı, işsizlik ve yakalanma oranı gibi faktörlerin tümünün mala yönelik suç oranını etkilediğini, buna karşılık yükümlülük süresi, endüstrileşme düzeyi, sosyal yardım ödemeleri ve ülkedeki genç nüfusun oranı mala yönelik suç oranında etkili bulunmamıştır. Ekonomik belirleyicilerin suçlu davranışı inceleme modeline dahil edilmesi gerektiği ancak ekonomik modelin tek başına suç oranındaki toplam değişimi açıklayamayacağı, disiplinler arası teorilerin sentezinin suçluluklar

açıklanmamış değişme oranını azaltabileceği ifade edilmiştir (Howsen ve Jarrell 1987).

McCarthy konuyu işsizlik açısından ele almış ve yaptığı araştırmada, toplumdaki işsiz ve yoksul bireylere karşı sert ve saldırganca bir sosyal kontrol uygulandığını ve bu değişkenin tutuklanma oranını büyük ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Decker ve Kohfeld ise (1990), düşük sosyo-ekonomik statünün hırsızlık ve gasp suçu üzerinde özellikle bir belirleyiciliğe sahip olduğunu ifade etmişlerdir (McCarthy 1991).

Cantar ve Land, (1985) mala karşı suçlar ve işsizlik ilişkisini inceledikleri araştırmalarında bu iki değişkenin aralarında negatif bir ilişki olduğunu bulmuş ve işsizliğin üretim ve tüketim faaliyetlerinde bir azalmaya yol açtığını, bu yüzden de kişilerin mallarını, evlerindeki eşyalarını daha sık koruduklarını vurgulayarak bu durumun mala yönelik suç işleme olasılığını azalttığını ileri sürmüşlerdir (Bartol ve Bartol, 2008).

Türkiye’de suçluluk üzerine yapılan 2005 yılı sonrası çalışma sonuçlarına bakılırsa hırsızlık suçundan hüküm giymiş olanların sayısı ve öğrenim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, 2006 yılında hırsızlık suçundan hüküm giyen erkek hükümlü sayısının 6.342 kişi olduğunu ve bu kişilerin 4.510’nun, 2007 yılında 7.125 kişinin 4.121’nin ve 2008 yılında 6.560 kişinin 3.337’sinin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Dolandırıcılık suçu açısından incelediğimizde, 2006 yılında, 11.145 kinin, 5.941’nin, 207 yılında 12.869 kişinin 6706’sının ve 2008 yılında 11.724 kişinin 6.009 kişinin ilkokul mezunu olduğunu görmekteyiz. Yağmacılık istatistiklerini incelediğimizde ise, yağmacılık suçundan hüküm giyen, 2006 yılında 1.093 kişinin 750’sinin, 2007 yılında 2.329 kişinin 940’ının ve 2008 yılında 2.494 kişinin 815 kişinin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir (TUIK, 2010).

1.2. Kişilik

1.2.1.1. Kişilik Tanımı

Kişilik, bireyin çevresine uyum sağlamak amacıyla yaptığı davranışların bütünü ve aynı zamanda her bireyi diğer bireyden ayıran bedensel, ruhsal ve zihinsel özellikler olarak tanımlanabilir (Köknel, 2005).

Kişiliğin içeriği oldukça zengindir. Kişilik, bireyin tutumlarını, ilgilerini, yeteneklerini, dış görünüşünü, çevreye uyumunu, konuşma tarzını, davranış ve düşünce özelliklerini ve ruhsal durumlar gibi özelliklerini birbirleriyle organize bir halde içerir (Baymur, 1978).

Kişilik, mizaç, fiziki yapı, yetenekler, sosyal tutumlar, ilgiler, değerler, karakter, anlatım ve davranış şekli gibi etkenler yardımıyla şekillenir (Mahmutoğlu, 1978).

Mizaç ya da başka bir deyişle huy, günlük yaşam içerisinde, kişinin kendine özgü belirli duygusal tepkilerinin nitelik ve nicelik bakımından değişmesi olarak nitelendirilir. Çabuk sinirlenmek, öfkelenmek, sıkılmak, neşelenmek, hareketli veya hareketsiz olmak gibi kişiden kişiye değişiklik gösteren özellikler, mizaç özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Köknel, 2005).

Mizaç, otonom sinir sisteminin özelliği ve iç salgı bezlerinin az veya çok çalışması gibi kalıtımla geçen fizyolojik özelliklerin sonucunda ortaya çıktığından dolayı, eski zamanlardan beri, kişiliği açıklamada temel bir yol olarak gösterilmektedir. Günümüzde, mizaç, iç salgı bezlerinin insan davranışlarını etkisi altına alması olarak açıklanırken, insan kişiliği üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmaktadır. Yapılan bazı araştırmalara göre, kişinin, hassas-duygusuz, sinirli-uysal, aceleci-ağır, heyecanlı

sakin olarak ifade edilen davranışları, iç salgı bezleri tarafından kana karışan hormonlarla ilgili olarak gerçekleşmektedir (Mahmutoğlu, 1978).

Karakter, insanın içinde yaşadığı çevrenin toplumsal değerlerinden ve ahlaki durumundan etkilenecek şekilde şekillenmektedir (Köknel, 2005). Karakter, bireyin, kişiliğinin gelişimindeki ahlaki ve iradi yön olarak ifade edilmektedir. Bireyin davranışları, ahlaki ve iradi yönden değişmez ve sağlam kurallara göre işleyişine karakter denir (Mahmutoğlu, 1978).

Kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir. Tanımda kullanılan, bireyin kendini diğer bireylerden ayırt edici ilişki biçimi ile o bireyi başkalarından farklı kılan özellikler kastedilmektedir. Birey iç ve dış çevresiyle sürekli ilişki halinde olduğundan birey kendi içindeki duygu ve düşünceleri olduğu kadar, kendi dışında yer alan insan, olay ve nesnelere de algılar. Bireyin kişiliği, iç ve dış çevreyle kurduğu ilişkinin biçimini belirler (Cüceloğlu, 2000).

Kişilik, bireyin sosyal ve psikolojik tepkilerinin tümüne verilen isim olmakla birlikte, bir kimsenin kendine göre belirgin bir özelliği olması ya da bir bireyi diğerlerinden farklı kılan bütün ayırıcı özelliklerinin olması o kişinin, kişiliğini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kişilik, insanın tüm özelliklerini içeren geniş kapsamlı bir kavramdır (Kulaksızoğlu, 2002).

Kişilik, insanın bireysel davranış ve deneyiminin altına yatan nedenler olarak tanımlanır. Kişilik teorisine, tanım, dinamik ve gelişme olarak üç alanda bakılır. Kişilik geniş tip terimleri ya da çok sayıda ve daha az özelliklerle tanımlanır. İstatistiksel tekniklerin kullanarak özellikler kişilik faktörleriyle birleştirilebilir.

Nomotetik yaklaşım insanlar arasında karşılaştırma yaparak kişiliği tarif eder. Kişilik dinamikleri kişiliğin motivasyonel yönüne bakarken bazı teoriler insanları etkileyen ortak motivasyonları vurgular, ve bazıları diğer bireysel farklılıklara odaklanır. Kişilik dinamikleri dünyaya adaptasyona olanak verir ve uyum ya da ruhsal sağlık açısından ele alınır. Çocuklarda ve yetişkinlerde kişilik gelişimi de değişik teoriler, gelişim üzerinde biyolojik ve sosyal etkilerin farkında olunması olarak da tanımlanabilir (Cloninger, 2004).

1.2.2. Kişilik Gelişimi

Kişilik, kalıtsal ve biyolojik özelliklerin birbiriyle birleşmesi, öğrenilen ve sonradan alışkanlık haline gelen davranış şekilleri, toplumun etkisi, karşılaşılan ve çözülmesi gereken hayat problemleri gibi faktörlerin etkisiyle şekillenmektedir (Mahmutoğlu, 1978).

Kişilik, anatomi, fizyoloji, sinir sistemi üzerinde etki yapan sosyal ve kültürel şartlar, kalıtım ve çevresel şartların ortak etkileri sonucunda şekillenir (Aksoy, 1985).

1.2.2.1. Biyolojik Etkenler

Biyolojik etkenleri, kalıtım, endokrin etkenler, fizik yapı ve sinir sistemi oluşturur. Kalıtım, kişiye kan akrabalığı olan diğer kuşaklardan bazı özelliklerin geçmesidir. Biyolojik ve fiziki niteliklerin bazıları ve bazı psikolojik özelliklerle zeka durumu, duygusal yatkınlık, algı keskinliği gibi bazı özellikler kalıtım yoluyla kişiden kişiye geçmektedir (Koptagel-İlal, 1984).

Kalıtım anne babaların genetik özelliklerinin kuşaklar boyu çocuklara aktarılmasıdır. Bireyin saç rengi, göz rengi, boyu, yüz hatları, cinsiyeti gibi fenotipik özellikleri, kan grubu, taşıdığı ya da ileride yakalanabileceği hastalıklar gibi genotipik özellikleri

yanında kişilik özelliklerin de kalıtım ile aileden kazanılan miraslar olduğu düşünülmektedir (Çetin & Beceren, 2007).

Endokrin salgıları, beden ve ruh sağlığı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Endokrin sisteminde oluşan çalışma bozuklukları, kişinin beden dengesini bozar ve ruhsal dengede önemli değişikliklere ve bozukluklara sebep olur. Bu değişikliklerin süreklilik derecesi, kişilik yapısı üzerinde önemli bir rol oynar (Koptagel-İlal, 1984).

Fizik yapı ve beden yapısı aynı anlama gelmekte olup, tarihe baktığımızda geçmişten bugüne kişilik değerlendirmesi ve fizik yapı arasında bağ kurma çabalarının çok eskilerden beri süregeldiğini görmekteyiz (Koptagel-İlal,1984). Bu düşünce, insanları beden yapılarına göre tiplere ayırma akımını desteklemiştir.

Nöropsikolojik açıdan suçlu davranışın sebepleri incelendiğinde, beyin tümörü ya da beyin hasarı gibi problemler yaşayan kişilerin şiddet eğiliminde artış ya da sinirli ani tavırlar gibi değişikliklerin gözlemlendiği ifade edilmiştir. Moir ve Jessel (1995), beyinde oluşan hasar veya işlevsizliklerin suçlu davranışın ortaya çıkmasına sebep olduğunu iddia etmiştir (Harrower, 1998).

1.2.2.2. Sosyal Etkenler

Yakın çağın düşünce akımında büyük etkisi olan Augute Comte ve onu takip eden düşünürler, kalıtımla bedensel olarak gelen ve kuşaktan kuşağa geçen özelliklerin yanı sıra insanın içinde gelişip yetiştiği aile, çevre ve toplumdan gelen etkilerin kişilik üzerinde önemli etkiler oluşturduğunu kabul etmiştir (Köknel, 2005).

Aile, özel davranışların kazanılmasında oldukça önemli rolü olan, övgü ve cezaların kaynaklandığı ve kullanıldığı, kişiliğin biçimlenmesindeki en önemli etkidir.

Aile, özellikle ilk çocukluk yıllarından itibaren gözlemleyerek öğrenme eğitimi için gerekli model ve örnekleri sağlar (Morgan, 1984).

Aile, bireyin içinde bulunduğu ilk sosyal çevredir. Okul çevresi, din kuruluşlarıyla ilgili çevre, spor kulüpleri, oyun, arkadaş ve mahalle çevreleri gibi diğer sosyal çevreler de kişiliğin oluşumu üzerinde belli ölçüde etkili olmaktadır (Koptagel-İlal, 1984).

Her birey, kendine ait kalıtım ve genetik potansiyele sahip olarak doğar. Antisosyal davranışın ortaya çıkışının çocukluk yıllarında köklerini attığı ve çocukluk çağında yaşanan güvensiz bağlanma, zayıf kendine güven, işlevsiz aile, zorlayıcı anne-baba tutumları, fiziksel, seksüel ya da duygusal açıdan suiistimale uğramak, ebeveynlerden birinin ölümü, düşük gelir, boşanma ve düşük eğitim düzeyi gibi belli olayların insanların psikolojik açıdan yaralanmasına sebep olduğu iddia edilmektedir (Harrower, 1998).

1.2.3. Kişilik Bozuklukları

İnsan davranışları, kişiliğin sağlıklı ya da hastalıklı biçimde dışı vurumudur. Kişilik bozukluklarının kökenine inildiğinde, kişi ile çevre arasında bir çatışma olduğu göze çarpar. Bu nedenle kişilik bozukluğu öncelikli olarak insanlar arası ilişkilerde kendini gösterir. Kişilik bozukluklarında, kişinin normal olmayan davranışları çevresindekileri rahatsız etmesine rağmen kişi bu anormal davranışları yapmaktan haz duyar. Kişilik bozukluğunu diğer davranış bozukluklarından ayıran en önemli özellik, kişilik bozukluğu olan bireyin kendi kişiliğindeki bozuklukları benimsemesi ve bu bozuklukların tedavisini düşünmemesidir (Köknel. Özügürlü, Bahadır, 1993).

İnsanın öznel huyları, tutumları ve karakter özellikleri ile belirli karakteristik davranış, düşünüş ve duygu durum modelleri, bireyin sevmek, çalışmak, yaşamdan haz almak, toplum içinde uyum sağlamak yeteneklerini bozduğu takdirde, kişilik bozukluğundan söz edilebilir. Kişilik bozukluğu olan bireyler, yaşamları boyu devam eden ve süreklilik gösteren uyumsuz davranışlarına rağmen, yaşamlarındaki gerilimli ve hoş olmayan durumlarla kendi davranışları arasındaki bağlantıyı göremezler ve sürekli bir şekilde çevrelerinden ve hayatlarındaki olumsuz koşullardan yakınmanın yanı sıra işledikleri suçlar için bile başkalarını ve başlarına gelen olumsuz olayları sorumlu tutarlar (Adam, Tükel ve Yazıcı, 1995).

Kişilik bozukluğunun genel bir tanımını yapmak zordur, ancak kişilik bozuklarında ortak görülen özelliklere bakılırsa, kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden farklı olarak sapan, süre giden bir davranış ve iç yaşantı örüntüsüne sahip olduğu görülmektedir. Bu sürekli örüntü, esneklik göstermemekle birlikte çok çeşitli kişisel ve toplumsal durumları kapsamaktadır (Köroğlu,2005).

DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), kişilik bozukluğunu, yaşanan kültürün beklentilerinde sapan davranış ve içsel davranış örüntüsü olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, biliş, duyuş, kişiler arası işlevsellik, dürtü kontrol alanlarının iki ya da daha fazlasında, uzun süre uyumsuz ve esnek olamamanın söz konusu olması, işlevsellikte bozulmalara yol açması ya da bunlardan her ikisinin de bulunması gerekmektedir (Cloninger & Svrakic 2000).

DSM-IV, kişilik bozukluklarını, A, B ve C kümesi olmak üzere üç ayrı kategori içinde incelemiştir. A kümesi, tuhaf, ilgisiz ve eksantrik özellikler içeren, paranoid, şizoid ve şizotipal kişilik bozukluklarından, B kümesi, dramatik, dürtüsel ve değişken özellikler içeren, antisosyal, borderline, histrionik ve narsistik kişilik

bozukluklarından, C kümesi ise, çekingen, bağımlı ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarından oluşmaktadır (Şenyuva, 2007).

1.2.4. Kişilik Bozukluğu Çeşitleri

1.2.4.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları

- **Paranoid Kişilik Bozukluğu**

Paranoid kişilik bozukluğu gösteren bireyler, başkalarının davranışlarını kötü niyetli olarak yorumlamakla birlikte, sürekli bir güvensizlik ve kuşkuculuk göstermektedirler. Paranoid kişilik bozukluğu, genellikle genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan bir kişilik bozukluğudur (Köroğlu, 2005).

Bu hastalığın temelinde başkalarına karşı duyulan güvensizlik ve kuşkuculuk yatmakta olup, kişi kuşkularını, tartışarak, şikâyet ederek ya da agresiflik ile ifade eder. Paranoid kişiler görüntüde soğuk, objektif ve mantıklı gibi görünmekle birlikte genellikle saldırgan, inatçı ve sarkastik (alaylı, iğneleyici, küçümseyici) tavırlar sergilerler (Uslu, 2010).

- **Şizoid Kişilik Bozukluğu**

Şizoid kişilik bozukluğu, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, sürekli, toplumsal ilişkilerden kopma ve başkalarıyla birlikte bulunan ortamlarda duyguların anlatımında kısıtlı kalma örüntüsüyle ortaya çıkmaktadır (Köroğlu, 2005).

Sosyal ilişkilere karşı ilgisizlik, soğukluk ve duygusuzluk olarak ifade edilebilen bu hastalık ergenliğin başında duygusal ve sosyal olarak kişinin başkaları ile iletişim

kuramaması ile kendini göstermeye başlamaktadır. Bu kişiler, günlük hayatta normal insanlar gibi yaşamlarını sürdürebilirken başkaları ile anlamlı ilişkiler kurmakta problem yaşarlar. Bütün hayatları boyunca yalnız yaşarlar, sürekli hayal kurarlar ve çoğunlukla hayvanlara aşırı bağlanma gösterirler (Uslu,2010).

- **Şizotipal Kişilik Bozukluğu**

Şizotipal kişilik bozukluğu, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, bilişsel ya da algısal çarpıklıkların ve alışagelmşin dışında davranışların yanı sıra yakın ilişkilerde birden bire rahatsızlık duyma ve yakın ilişkilere girebilme becerisinde azalma ile kendini gösteren, toplumsal ve kişilerarası yetersizliklerin olduğu sürekli bir özellik taşımaktadır (Köroğlu, 2005).

Bu kişiler genelde diğer insanlara yakınlaşmaktan kaçınır, tuhaf düşünce yapıları geliştirir ve sıra dışı davranırlar. Konuşma sırasında alakasız konulara girebilir, kelimeleri garip şekillerde kullanabilirler. Bunların yanı sıra garip davranışlarına rağmen normal insanlar gibi bir işte çalışabilir, az sayıda olmakla beraber bir iki tane yakın arkadaş edinebilirler ancak her zaman yabancıların yanında kendilerini gergin ve huzursuz hissederler. Bu durum, söz konusu kişilerin tarikat gibi gruplara katılma ihtimallerini oldukça artırır (Uslu, 2010).

1.2.4.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları

- **Antisosyal Kişilik Bozukluğu**

Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almak için kişinin, başkalarının haklarını saymama başkalarının haklarına saldırma gibi hareketlerde bulunması ve bu hareketlerin 15 yaşından beri süre gelmesi gerekmektedir. Bu tanıyı almak için kişinin en az 18 yaşında olması gerekmektedir (Köroğlu,2005).

Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler, dünyayı tehlike ve hayal kırıklığı ile dolu bir yer olarak gördüklerinden sadece kendilerine inanırlar ve çevrelerinde zarar verecek ya da küçümseyecek kimse olmadığına en rahat hissederler (Uslu, 2010).

- **Borderline (Sınırdaki) Kişilik Bozukluğu**

Borderline Kişilik Bozukluğu, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, kişilerarası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüsellik olduğu sürekli bir örüntüye sahiptir (Köroğlu,2005). Duygularında, insan ilişkilerinde, davranışlarında dengesizlik ve aşırı kaybetme korkusu olarak da tanımlanmaktadır (Uslu, 2010).

- **Histrionik Kişilik Bozukluğu**

Histrionik kişilik bozukluğu, genç erişkinlik döneminde başlar ve değişik koşullar altında ortaya çıkar. Histrionik kişilik bozukluğu olan bireyler, aşırı duygusallık ve ilgilenme arayışı gösterirler (Köroğlu,2005). Bu kişiler, gösterişli, oyuncu, dikkat çekmeye çalışan kişiler olup sadece kendilerini düşünürler (Uslu, 2010).

- **Narsistik Kişilik Bozukluğu**

Narsistik kişilik bozukluğu da diğer kişilik bozuklukları gibi genç erişkinlik döneminde başlar ve değişik koşullarda ortaya çıkar. Narsistik kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerin ortak özellikleri arasında, düşlemlerinde ya da davranışlarında üstünlük duygusu, beğenilme gereksinimi ve empati kuramama görülmektedir (Köroğlu,2005).

1.2.4.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları

- **Çekingen Kişilik Bozukluğu**

Çekingen kişilik bozukluğu, toplumsal ketlenmenin, yetersizlik duygularının ve olumsuz değerlendirilmeye aşırı duyarlılığın sürekli bir örüntü halinde olduğu, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan bir kişilik bozukluğu çeşididir (Köroğlu,2005). Çekingen kişilik bozukluğu olan bireyler, ancak diğer kişiler tarafından yargılanmayacaklarına inanmaları durumunda başkaları ile iletişim kurabilirler. Sürekli olarak kendi hatalarına ve eksikliklerine yoğunlaşır, sosyalleşmek ve başka insanlar ile iletişim kurmak isterler fakat acı çekmekten, reddedilmekten ve başarısız olmaktan korkarlar (Uslu,2010).

- **Bağımlı Kişilik Bozukluğu**

Bağımlı kişilik bozukluğu, genç erişkinlik döneminde başlar ve değişik koşullar altında ortaya çıkar. Bağımlı kişilik bozukluğu olan bireyler, uysal ve yapışkan davranışa sahip olmakla birlikte ayrılma korkusuna yol açacak şekilde aşırı derecede kendilerine bakılma gereksinimini duyarlar (Köroğlu,2005). Bağımlı kişilik bozukluğu gösteren bireyler, genellikle bir başkası için kendi ihtiyaçlarını bir tarafa bırakır, kendilerine yönelik kötü davranışlara katlanır ve kendilerini ifade etmekte zorlanırlar (Uslu,2010).

- **Obsesif - Kompulsif Kişilik Bozukluğu**

Obsesif kişilik bozukluğu, esneklik, açıklık ve verimlilik pahasına düzenlilik, mükemmeliyetçilik, zihinsel ve kişilerarası kontrol kurma isteğinin aşırı olduğu sürekli bir örüntü gösteren, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan bir kişilik bozukluğu türüdür (Köroğlu,2005).

Obsesyon kişide anksiyete oluşturan inatçı, tekrarlayıcı ve rahatsız edici düşünce, imge veya dürtülere denir. Kompulsiyonlar ise bu rahatsız edici düşüncelerin oluşturduğu kaygıyı azaltmak ya da korkulan sonuçlardan korunmak veya kaçınmak için yapılan tekrarlayıcı davranış veya zihinsel eylemlerdir. Obsesif-kompulsif

bozuklukta (OKB) hastanın obsesyonları ve/veya kompulsiyonları vardır, kişilerin kompulsiyonları, büyüsel bir düşünce biçiminin sonucu olarak, kişiyi ya da yakınlarını ölüm-hastalık-uğursuzluk gibi felaketle sonuçlanabilecek durumlardan korumak amacıyla gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Tipik obsesyonlar arasında mikrop veya kir bulaşması ya da zehirlenme, kendine veya başkalarına zarar verme korkuları; istenmeyen bir davranışta bulunacağına ilişkin düşünceler yer alırken, ritüeller" olarak da adlandırılan kompulsiyonlar ise, ya görünür bir biçimde yapılan davranışlar (kapının açık olup olmadığını tekrar tekrar kontrol etmek gibi) ya da örtülü bir biçimde yürütülen zihinsel ritüeller (sessiz biçimde dua okumak gibi) şeklinde ortaya çıkmaktadır. Obsesif düşünceler, genellikle hastanın değer sistemi ve yargıları ile çelişir özellikler taşır. Örneğin çocuğunu çok seven bir anne, ona zarar verebileceğinden korkarken, oldukça dindar bir kişi, tanrıya küfür etmekten korkabilir. Kompulsiyonlara örnek olarak, aşırı derecede yapılan temizlik, el yıkama, kontrol etme, güvence arama, istifleme ve düzen oluşturma ritüellerini verebiliriz (Sungur, 2009).

- **Başka Türü Adlandırılmayan Kişilik Bozukluğu**

Başka türlü adlandırılmayan kişilik bozukluğu tanısı, herhangi bir kişilik bozukluğu tanı ölçütlerinin tam karşılanmaması ancak klinik açıdan belirli sıkıntılara ya da toplumsal ya da mesleki gibi birden fazla önemli işlevsellik alanında bozulmaya sebep olan birden fazla özgül kişilik bozukluğunun bulunması durumunda konulan bir tanıdır (Köroğlu, 2005).

1.2.5. Suça Yönelik Davranışlar

Süperegönün yeterince gelişmemesi, dürtülerin arada bir denetimden çıkıp dışa vurulmasına neden olur. Kusurlu ana-baba örnekleri, kentleşme bölgesi insanında

görülen topluma yabancılaşma, organik ya da işlevsel kökenli ruhsal bozukluklar süperego yetersizliğinin nedenleri arasında sayılabilir. Bu grupta yer alan kişiler saldırgan ve yıkıcı olduklarından ya da dürtülerini denetleyemediklerinden dolayı suça yönelik davranışlara yönelmektedirler (Kulak, 1996).

Çocukluk ve gençlik döneminde yasadışı değerleri benimseyen gruplar içinde büyümüş olan kişiler, genelde bu grubun değerlerini benimserler. Profesyonel suçlu diye adlandırılan bu kişilerin bir kısmı usta-çırak eğitiminden geçer ve belirli suç alanlarında uzmanlaşırlar (Kulak, 1996).

Farklı gelişim evrelerinde, çocukların ebeveynlerle ilişkilerin bozuk olması ya da tatmin verici olmaması çocukta bilinçaltı çatışmalara yol açmakta ve bu da yaşamın daha sonraki döneminde çeşitli problemlerle kendini göstermektedir. Suç işleme bu problemlere örnek olarak verilebilecek bir unsurdur. Bu fikirlerin en iyi bilineni John Bowlby'nin anne yoksunluğu teorisidir. Bowlby çalışmasında suç işleyen küçük yaştaki çocukların yaşamlarını ilk beş yılında altı ya da daha fazla olmak üzere annelerinden ayrılma durumları olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu ile Bowlby anne ya da daimi olarak annenin yerini alacak biri ile sıcak ve kopmaların olmadığı bir ilişkinin ruh sağlığı için gerekli olduğu ve bu ayrılmanın ciddi suç işleme olgularının pek çoğundan sorumlu olduğu sonucunu bulmuştur (Polat, 2004).

Kriminal davranışlar bazen örgütlenmiş bir biçimde ortaya çıkmakta ve mafya gibi örgütlerde olduğu gibi geleneksel bir örüntü izlemektedir. Yasadışı örgütler (terör örgütleri) süregelen toplum düzenine karşı çıkmayı amaçlamıştır ve onlar da bu gruba dâhildirler (Kulak, 1996).

Yoksullaşma süreci ve ani zenginleşmeler de kişiyi suçluluğa itmektedir. “Denge bozulması” kişiyi o güne kadar saygı duyduğu kurallardan sapmaya

yöneltebilmektedir. Bu nedenle her türlü suçun daha çok yoksullar tarafından işlendiği savının doğru olmadığı öngörülmesi gerektiği düşünülmektedir. Yoksul insanların, varlıklı insanlara oranla çoğunluğu oluşturdukları göz önüne alındığında, yoksullar tarafından işlenmiş suç sayısının istatistiksel çokluğu da mantıksal bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Can, 2002).

Endüstrileşme sonucunda ortaya çıkan büyük kentlerin ve özellikle bu kentlerin kenar mahallerinde çoğalan gecekonduların genel anlamda suçluluğu büyük ölçüde etkilediği ve yepyeni suç şekillerini doğurduğu düşünülmektedir (Can, 2002).

Teknoloji yönünden gelişmiş olan toplumlarda yeni bir kriminolojik davranış türü gözlenmektedir. Bu tür davranışın tek amacı kişinin yaşamının tekdüzeliğine biraz heyecan katabilmesidir. Kişi de çoğunlukla nedenleri sorulduğunda “kendisini rahatlattığı” için öyle davrandığını söyler (Gençtan, 1998).

Suçlu davranış, diğer tüm insan davranışları gibi kalıtım, nörofizyolojik ve çevre etkenlerinin karşılıklı etkileşimi sonucunda meydana gelmektedir. Bazı araştırmalar suçlu davranışın nedeni olarak genetik ve biyolojik etkenleri gösterirken, bazıları kişilik ve çevresel koşulların etkileşimini göstermekte olup, bazıları ise yanlış zamanda yanlış yerde olmanın sonucunda gerçekleşebileceğini, genetik ya da kişilikten çok kişinin kendini içinde bulunduğu durumun önemli olduğunu, kişilerin suçlu olarak doğmadıklarını ancak sosyal ilişkileri doğrultusunda edindikleri deneyimler sonucunda bu davranışın gelişeceğini bazıları ise kişinin çevresinde rol model olarak aldığı kişileri gözleme yoluyla, bazı otorite diye tanımlanan kişilerin suçlu davranışı gerçekleştirmesini istemesi üzerine, ya da kişilerin gerçekleştirdiği eylemler sonucunda elde ettikleri ödül ya da cezaların kişinin

tutumlarını şekillendirmesi sebebiyle ortaya çıktığı ifade edilmiştir (Bartol ve Bartol, 2008).

Günümüze ait çoğu araştırmaya göre, insan davranışı, kişilik ve duruma bağlı değişkenleri karşılıklı etkileşimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Ancak, bazı sosyal ve davranışçı bilim insanlarına göre (Alison, Bennett, Ormerod, ve Mokros,2002; Gibbons, 1977; Mischel, 1990) çoğu araştırma durumsal değişkenler hakkında yeterli açıklama yapmamıştır. Onlara göre, çoğu zaman suçlu davranış, yanlış zamanda yanlış yerde olmakla gerçekleşmektedir. Skinner'a göre, davranış, çevresel riskler ve olaylar tarafından kontrol edilmekteydi.

Haney (1983), kişilik ya da içsel durumların insan davranışı üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğunu iddia atmıştır. Haney'e göre, esas önemli olan içinde bulunduğumuz durum olmakla birlikte kişinin kendisine mal edilen koşullar doğrultusunda her insan kendini kabahatli ve suçlu davranış içerisinde bulabilir (Bartol ve Bartol, 2008).

Karmen (2001)'e göre, koşullar sürekli sabit olmadığından koşullar ve davranışlar sürekli bir etkileşim halindedir. Kişi ve çevre arasındaki bu karşılıklı ilişki suçlu davranışı açıklarken, viktimolojiye göre, mağdurların da zaman zaman özellikle vahşice gerçekleşen suçlu davranışı etkilediği düşünülmektedir. Viktimoloji, suç mağduru olmaya sebep olabilecek nedenleri, koşulları, kişisel özellikleri ve sosyal içeriği açıklamaya çalışan bir bilimsel çalışma alanıdır. Bu görüşü benimseyen kişiler, mağdurları suçlamamak için oldukça büyük bir özen gösterirken bazı olayların suçlu davranışın ortaya çıkışını kolaylaştırdığını, hızlandığını ve bazen diğerlerini suç işlemeye karşı kışkırttığını iddia etmektedir (Bartol ve Bartol, 2008)

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, dinamikleri farklı iki suç türünde ceza sorumlulukları tam olan ve cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin kişilik yapılarını, suçla ilişkilendirilebilecek kişilik boyutlarını saptayarak karşılaştırmak ve suçluluğun oluşumunda, ortak kişilik özelliklerinin etkili olup olmadığı veya hangi kişilik özelliklerinin etkili olduğu hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmaktadır. Yaptığımız literatür taramasında, cana yönelik suç işlemiş bireylerin kişilik özellikleri incelemesinde, Megargee (1966), şiddetin, kişinin öfkesinin saldırganlık, duygu ve dürtülerini kontrol edemeyecek şekilde artış göstermesi sonucunda gerçekteştiğini iddia etmiştir. Kontrolsüz kişi çok düşük inhibitörlere sahip olduğundan olay çok hızlı şekilde gerçekteşir. Ancak, kontrollü kişi, oldukça güçlü inhibitörlere sahiptir ve şiddet ancak çok yoğun ya da oldukça uzun zamandır gerçekteşen bir tahrik sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Blackburn (1968) ise, şiddet suçlularını, cinayetten mahkum giymiş olanları, kasten adam öldürme suçundan yargılanmış olanları, cinayete teşebbüs etmiş olanları ve hafif şiddet suçları işlemiş kişilerin kişilik özelliklerini incelemiş, korkunç şiddet işleyen suçluların, daha fazla introversif, mutabakat, kontrolsüz ve daha az düşmanca tutumlar sergilediğini ortaya koymuştur.

Conklin (1972), kişilerin değişik sebeplerden dolayı değişik suçlar işleyebildiği düşüncesi altında, mala yönelik suç işleyen kişilerin kişilik özellikleri incelediğinde, örneğin profesyonel hırsızlık yapan bir kişinin daha çok hayatını kazanmak amacıyla, fırsatçı hırsızların, ortaya özellikle savunmasız yaşlı ya da genç bir insan çıktığında küçük miktarlar çaldığını, bağımlı ya da alkolik bir hırsızın ise, daha çok madde ya

da daha çok alkol için para edinme amaçlı bu işi plansızca yaptığı iddiasını ortaya koymuştur (Hollin, 2001).

Bu genel görüşe baktığımızda, farklı insanların, farklı sebeplerden dolayı suç işleyebildiği kanısına varmış bulunmaktayız. Bu görüş doğrultusunda farklı türlerden suç işleyen kişilerin, kişilik özelliklerinin farklı olabileceği ve benzer suç türlerinde benzer kişilik özelliklerinin ortaya çıkabileceği düşüncesiyle, araştırmamızda iki farklı suç grubundaki bireylerin kişilik yapısı ve özelliklerinin de farklı olacağı düşüncesiyle Rorschach testi terminolojisine uygun olacak şekilde aşağıdaki hipotezleri oluşturduk.

- 1) Cana yönelik suç işleyen bireyler mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha saldırgan ve impulsif kişilik özellikleri taşırlar.
- 2) Cana yönelik suç işleyen bireyler mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha emotif ve kaotik affektif özelliklere sahiptirler.
- 3) Mala yönelik suç işleyen bireyler cana yönelik suç işleyen bireylere göre daha fazla entellektüel ve sosyal uyuma sahiptirler.

1.4. Araştırmanın Önemi

Suçluyu tekrar topluma kazandırma ceza hukukunun esas amacıdır. Topluma insanı kazandırmak ve aldığı mahkûmiyet süresi içinde onu çağdaş yaşama hazırlamak, sosyalleştirmek ve iyileştirmek olmalıdır. Kişilik kavramı bu bağlamda belki de ceza sisteminin ana temasını oluşturmaktadır. Suçluyu topluma kazandırma süreçleri kişilik özelliklerinde bir takım değişikliklere yol açabilir. Kişinin suç işlemede

etken olabilecek kişilik özelliklerinin ortaya çıkartılması ve kişilik özelliklerinin bilinmesi durumunda sosyalleştirme sürecinde kişiye daha çok yarar sağlanabilir.

Suç isleme nedeni ne olursa olsun bireylerin ceza infaz kurumuna girmelerinin ardından kendilerine verilecek hizmetler ile topluma yeniden kazandırılmaları gerekliliği söz konusudur. Topluma yeniden kazandırma sürecinde ister ceza infaz kurumuna girmeden ruhsal bir bozukluğu olsun, ister ceza infaz kurumuna girdikten sonra ortaya çıkan uyum sorunları ve ruhsal rahatsızlıkları olsun, yapılan değerlendirilmeler sonucu bireye özel müdahalelerin geliştirilmesi, bireyin topluma geri kazandırılma sürecinde olumlu gelişmelere sebep olacaktır (Peker, 2008).

Nedensellik yönleriyle suçlu davranışta bulunan bireylerin biyolojik psikolojik ve sosyokültürel yönleriyle tanınması ceza adalet sistemindeki uygulamaların önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Herhangi bir suç bireye özgü farklılıklar ve dinamikler göstermekle beraber psiko-sosyal yönleriyle suç türlerine göre de farklılıklar göstermektedir. Araştırmamızda elde edeceğimiz bulguların ve bu alanda yapılacak kapsamlı araştırmalarla biriken bilgilerin gerek suç işlemiş bireylerin tanınmasında ve gerekse suçluluğun önlenmesinde ve suçlu bireylerin topluma kazandırılması sürecinde geliştirilecek yöntemlere katkı sağlayacağını umuyoruz.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Araştırmamız, geçmişe yönelik tarama yöntemi kullanılarak, İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda ceza sorumluluğu tam olarak belirlenmiş cana ve mala yönelik suç işlemiş iki ayrı suç türüne ait kişilerin Rorschach testiyle elde edilen kişilik özelliklerine ilişkin veriler toplanılarak değerlendirilmiştir.

Öngördüğümüz iki araştırma grubunda cana yönelik; örneğin adam öldürme, öldürmeye teşebbüs, etkili eylem türündeki suçlar ile mala yönelik; örneğin hırsızlık, gasp, sahtecilik, dolandırıcılık ve yağmacılık gibi suçlar işleyen bireylerin kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bunların karşılaştırılması amaçlanmıştır.

2.1. Örneklem

Araştırmamızın örneklemini, 2008-2009 yılları arasında, İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda ceza sorumluluğu tam olarak belirlenmiş cana ve mala yönelik suç işlemiş, yaşları 18 ile 69 arasında değişen ve rastsal şekilde seçilmiş her iki gruptan 50'şer birey olmak üzere toplam 100 erkek bireyden oluşmuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmamızın veri toplama aşamasında, 2008-2009 yılları süresince, İstanbul Adli Tıp Kurumu, 4. İhtisas Kuruluna gelen tüm kişiler arasından cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin dosyaları incelenmiş, 50 adet cana yönelik suç işlemiş

ve 50 adet mala yönelik suç işlemiş toplam 100 erkek bireyin dosya bilgileri incelenmiştir.

Olguların değerlendirilmesinde; her iki suç türünden İstanbul Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesine mahkemelerce gönderilmiş olan bireylerden elde edilmiş olan demografik ve adli dosya bilgileri, anamnezleri ve kurumda görevli (İ.Ü.İ.T.F. Psikiyatri Kliniği Psikoloji laboratuvarında eğitim almış olan) uzman psikologlar tarafından uygulanmış olan Rorschach kişilik testi bulguları alınarak hipotezlerimiz açısından yorumlanmıştır.

Her iki gruptan elde edilen veriler, geçerli istatistiksel analiz yöntemleriyle gruplar arasındaki farklılığın anlamlılıkları irdelenmiştir.

Araştırmamız için Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Bilim ve Etik Kurullarından gereken izin ve onay alınmıştır.

Araştırmamızda, herhangi bir ölçek kullanılmamış, İstanbul Adli Tıp Kurumu, Gözlem İhtisas Dairesi arşiv verilerinden yararlanılmıştır. Veriler, dosyalardan rastsal olarak, cana yönelik suç işlemiş ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin dosyaları arasından seçilmiştir.

2.3. Rorschach Kişilik Testi

Rorschach kişilik testi, projektif bir testtir. Projektif testlerin temel hipotezi testlerin verildiği andaki zihni operasyonların her bireyin kendi psişik faaliyetlerini yine kendi kapasitesinde göstermesidir (Tunaboğlu-İkiz, 2007).

Rorschach testi kişinin hem gerçeklik ilkesine uyumlu olarak yaşayıp yaşamadığını hem de düşünme ve zihnileştirme kapasitelerinin nasıl yapılandığı hakkında bilgi

vermektedir. Suçluluk ve psikopatolojilerin birbir eşleşmesinin beklenmemesi gerçeğinden hareketle, projektif testlerin psikolog ile hukuk arasında kurulan bağdaki önemi gösterilmektedir. Test uygulayıcıları ile suçlu kişilerin aktarım ilişkileri öncelikle bizi suçluluğa ait bir özel söylem olup olmadığı sorunsalını düşünmeye itmektedir. Avrupa ve Amerika'da projektif testlerin yardımıyla suçlu kişilerin psikodinamiklerini belirlemeye yönelik çalışmalarda çeşitli alanlarda suç işleyenlerin sınır kişilik veya psikotik kişilik örgütlenmelerine ait olabileceği üzerinde durulmaktadır. Hayatın her anında gerçekleştirilebilecek olan bu eyleme geçişin süreç olarak nasıl oluştuğu veya anlam kazandığı ise yine bu testlerin yardımıyla olmaktadır. Herhangi bir kişilik yapılanmasının daha ön planda olduğu sonucunu çıkarmadan, projektif testlerin adli psikiyatride kişiye ait öznel süreçleri derinlemesine aktaracağına inanılmaktadır (Adli Psikiyatri Dergisi 2004).

Rorschach testi, İsviçreli psikiyatr Hermann Rorschach tarafından geliştirilmiş bir kişilik testidir. Hermann Rorschach, mürekkep lekelerinin algılanmasını incelemek amacıyla bu testi kullanırken, değişik tanısı olan hastaların, değişik cevaplar verdiğini fark etmesiyle, mürekkep lekelerini tanı koymak ve kişiliğin dinamiğini açıklamak için kullanmaya başlamıştır (Savaşır, 2004).

Günümüzde, Rorschach testi, kişiliğin dinamik özelliklerini aydınlatmak ve normal ve anormal kişilikleri ayırmak amacıyla kullanılmaktadır. Rorschach testi malzemesi siyah ve çeşitli kromatik renkte, mürekkep lekelerini içeren 10 adet resimli karttan oluşur. Bu testin amacı sujeye yapılanmamış bir uyarı vererek, o uyarıyı nasıl algıladığını incelemektir. Testin yapılanmamış olması onun algılanması sırasında bireyin kişilik özelliklerinin rol oynamasına neden olurken verilen belirsiz uyarıcı sayesinde (mürekkep lekesi) bireyin duygularını,

çatışmalarını, düşüncelerini yansıtması amaçlanmaktadır (Anastasi, 1970). Rorschach testinin, “beklenmedik”, yani belirsiz bir biçimde oluşturulmuş şekillerin özgürce yorumlanmasına ilişkin “psikolojik bir deney” olduğunu ifade eden Samurçay’a göre deney rastlantısal olarak ortaya çıkmış, yani özgün olmayan şekillerin yorumlanmasıdır. Rorschach’ın da belirttiği gibi Rorschach test deneyi belirsiz ve beklenmedik şekillerin özgür bir şekilde yorumlanması esasına dayanır (Samurçay, 1983).

Rorschach' a göre, algı, duyum, bellek ve çağrışımı kapsayan yorumsal bir süreçtir. Test edilen kişi mürekkep lekesini gördüğünde duyumları kaydeder, onları geçmiş deneyimlerine dayanarak imgelere dönüştürten sonra benzer bellek izleriyle bunları birleştirir ve bu imgelere bir anlam yükler (Rorschach,1969).

Rorschach testi Beck tarafından geliştirildikten sonra A.B.D.’de tanıtılmıştır. Test yetişkin ve çocuklara verilmekle birlikte kullanılan normlarda farklılıklar göstermektedir (Morgan, 1981).

Rorschach puanlaması, yorumlanması zor bir test olduğundan ve standart bir test olmasına karşın uygulayan psikoloğun özelliği de işe karıştığından tecrübeli bir psikolog tarafından verilmelidir. Testin değeri uygulama yapan psikoloğun bilgisi ve tecrübesi ile artmaktadır (Anastasi, 1970).

Rorschach protokolündeki tepkiler; yer (bütün, detay, v.b), belirleyici (renk, biçim, hareket, v.b.), kapsam (hayvan, insan, bitki v.b.) ve orijinalite açısından puanlanır. Puanların yüzdeleri ve bu puanların birbirleriyle olan ilişkileri, tepkilerin söylenişi, niteliği de testin değerlendirilmesinde göz önüne alınır (Güner, 2008).

Kişiliğin dinamiklerini ölçen bu test, sözel bir test olup bireysel olarak uygulanmaktadır. 7-70 yaş arası herkese uygulanabilen Rorschach testinde zaman sınırlaması yoktur. Burada dikkat edilmesi gereken ise çocuklarla yapılan testlerin yorumlarının erişkin yorumlarından ve değerlendirilmelerinden farklı olmasıdır. Materyali on tane kart ve kayıt formu olan test, siyah ve renkli mürekkep lekelerini içeren on resimden oluşur. Her kart kendi içerisinde şekil, renk, hareket ve gölge içermektedir. 1, 4, 5, 6, 7 numaralı kartlar koyu renkli, siyah ve beyaz, 2 ve 3 numaralı kartlar siyah ve kırmızı renklerden oluşmakta, 8, 9 ve 10 numaralı kartlar ise renklidir.

Her kartın ortak özelliği simetrik ve bir eksen etrafında oluşmalarıdır. Bu eksen, I, IV, V, VI ve IX. Kartlarda çok açıktır. Bu kartların dışındaki II, III, VII ve VIII. Kartlarda simetrinin daha çok ayna veya tekrar şeklinde çok belirgin olduğunu görmekteyiz. Yapısal özelliklerinin yanı sıra renk yani duyumsal özelliklerine baktığımızda, bazılarının gri-siyah (I, IV, V, VI), bazılarının sadece gri (VII), bazılarının siyah-beyaz-kırmızı (II, III) ve bazılarının da pastel renkler (VII, IX, X) içerdiğini görmekteyiz. Bütün bu özellikler, hastanın teste olan yaklaşımlarını ve içsel süreçlerinde yaşadığı duyguları rahatça ortaya çıkarmasına yardımcı olmaktadır. Koyu renkli gri veya siyah olan kartlara, endişe ve sıkıntı gibi duygular daha rahat verilmektedir. Bununla beraber baskın renklerin olduğu II ve III. kartlara ani, çığ veya şiddetli duyguların verilmesi daha rahat olmaktadır. Kırmızı rengin kültürel olarak ve sembolik olarak da dürtüsel dünyayı harekete geçirdiğini düşünerek bu kartlarda saldırganlık ve cinselliğe dair yanıtlar beklemekteyiz.

VII. kart kendi başına incelenmelidir; kenarların ve köşelerin tam olarak verilmemesi yani flu bir biçimde olması bu kartın iç ve dış sınırlar üzerine bilgi vermesini olanaklı kılar.

Pastel renkler ise, kendinden önceki kartlardan sonra farklı bir dünyaya geçtiğimiz hissini yaşatmaktadır. VIII. kartta bu değişim sıklıkla yaşanmakta, IX. kart hem renk hem de ortasındaki beyaz renkten dolayı çok anlamlılık içermektedir. Hem simetrik hem de ayna özelliğini taşımaktadır. X. kart ise dağınık yapısı ve desenlerin neredeyse etrafa saçılmasından ötürü yapısal açıdan zorluklar taşımaktadır.

Hasta gruplarına uygulanabilirliğinin yanı sıra, pedopsikiyatri alanında çocuklara, geriatri alanında yaşlılara, nöroloji alanında Alzheimer hastalarına, adli psikiyatri alanında suçlulara ve ordu içerisinde askerlere uygulanabilmesi, Rorschach testinin en önemli özelliklerinden biridir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

2.3.1. Türkiye ve Rorschach

İlk Türk klinik psikoloğu Doç.Dr. Yani Anastasiadis, Türkiye'yi Rorschach testi ile tanıştırmıştır. Kendisinin, İstanbul Üniversitesi'nde öğrencilik yaptığı yıllarda, “Karakter Bozukluğu” dersinde, Hermann Rorschach'nın adını duymasıyla başlayan ilgisi Loosle-Usteri'nin “Manuel Pratique du test du Rorschach” adlı kitabıyla devam eder. Bu ilginin ardından, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde staj yaparken Dr. Mazhar Osman kendisinden paranoya hastalarına Rorschach testi yapmasını istemesiyle 1947 yılı itibariyle Rorschach testi hastanede hastalara uygulanmaya başlar.. 1955-1960 yılları arasında Anastasiadis, hastanede çalışan diğer psikologlara haftada iki gün Rorschach dersleri vermeye başlar. Bu derslerde Palem, Bohm, Beck ve Nina Rausch de Traubenberg'in değişik yaklaşımlarını

gösterir Klinik deneyimlerini geliştirmek için Paris St. Anne hastanesinde bir süre çalışır. Anastasiadis'e göre E.E.G. nasıl beyin fonksiyonlarını gösteriyorsa Rorschach testi de insan ruhunu yansıtmaktaydı. "Rorschach testi insan ruhunun röntgen filmidir" cümlesi Rorschach testine verdiği önemi göstermekteydi (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

1977'de sonra 2008 yılına kadar yapılan Türk araştırmaları (Dinçel,1977, Samurçay,1978; İnceer, 1982; Bakır, 1984; Gürel,1985; Oran,1986; Özaydın,94 Kireççi, Taneli,1987; Ebadi, 1988; Oğuzkaya, 1991; Gücer,1992, Üge,1993; Torun, 1994, Yücel, 1998; Erdener, 2002; Pirim, 2002; Zabcı, 2004) Rorschach testiyle istatistiğın birleştiğı testlerdir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

2.3.2. Rorschach Tepkilerinin Kodlanması

Kodlama testi test bitiminden sonra verilen bütün yanıtların uygulayan tarafından, Beizmann'ın (1996) 'Form yanıtlarının puanlaması' adlı kitabından esas alınan kodlara dayanılarak, belirli bir sıraya koyulmasıdır. Fransız Okulunda kodlama üç temel anlam içermektedir. Bunlardan birincisi olan lokalizasyon verilen yanıtın şeklin ne kadarını kapsadığı, ikincisi bunun ne türden bir yanıt olduğı (biçim veya hareket) ,üçüncüsü ise verilen yanıtın içeriğidir (hayvan, insan, anatomi vs.). Her bir alan için harf (endeks) kullanılmaktadır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

2.3.2.1. Lokalizasyon

G (Global) yanıtları: Bütün yanıtlardır, seçilen alan kartın bütünüdür. Erişkinlerde normal bir protokolde verilen yanıtların %20 ila %30'unu G yanıtları oluşturmaktadır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

G yanıtlarını kuramsal zekâ ile sistemli düşüncenin belli bir birlikteliğini içeren, büyük ilişkileri sezme erki ve sentez yeteneği olarak ele almıştır. Rorschach'a göre normal zekâlı bir kişinin %20-30 arası G yanıtı vermesi gerekir. Oran %25'ten aşağı ise, bireyin zihinsel sınırları, koheren birlikler inşa etmeye engeldir (Anastasiadis,1975).

Detay Yanıtlar (D) : Dünyayı algılamada, bilişsel süreçlerin çalışmasında bir uyarıyı yani görülen bir malzemeyi diğerinden farklı algılamak anlamına gelmektedir ve erişkinlerde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Detaylarla dünyayı algılamakta zorluklar daha belirgin bir haldedir. Denek, daha fazla yatırım yapıp karttaki şekillerle ilgilenirken kendini pasifçe bütün bir şekle bırakmaz. 'D' yanıtları savunmaya dayalı bir şekilde kullanılabilir. Kişi, dış dünyadan gelen uyarıyı yoğun olarak hissedip, bunlara karşı koyamazsa kendini dış dünyanın tehlikelerinden korumak için şekilleri detaylara bölebilir. Detaylar zengin bir yoruma sahiptir. Çok az sayıda 'D' yanıtı verilmesi özellikle bir psikopatoloji olmasını gerektirmez, kişinin gerçeklerle fazla ilgilenmediğini gösterir. Detaylar doğru ve nesnel formlarla veriliyorsa yani D F+ ise kişinin uyum ve kontrol düzeneğinin iyi çalıştığı söylenebilir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Küçük detaylar (Dd) : Kartların küçük bir bölümü dikkate alınarak verilen yanıtlardır. Seçilen alan diğer kısımlardan yalıtılmıştır ve oldukça küçük boyuttadır (Tunaboşlu-İkiz, 2007) Dd yanıtları kişinin sorunlarının üzerine gitmediğini, ayrıntılara saplandığını, gerçekleri değerlendirirken kendi fikirlerini ortaya koymadığını, forma uyma çabasında olup kalıpların dışına çıkmadığını gösterir (Anastasiadis, 1975).

Bir protokolde dikkat edilmesi gereken küçük detayların sembolik olarak nerelere gönderme yaptığıdır; kontrolsüzlük mü yoksa bedene yönelik parçalanma endişesi mi olduğu analiz edilerek fark edilebilir.

Beyaz Detay (Dbl): Bir protokolde %4-6 arasında bulunan bu yanıtlar, genelde kartların siyah kısımlarının dışında oluşturulan beyazlıklara hassasiyet anlamında düşülmektedir.

Muhalefet anlamındadır, karşı koyucu bir tutum anlamındadır. Yapılması gerekeni yapmama durumu söz konusudur ve hafif psikotik eğilimler gösterebilir. Ayrıca kişinin inisiyatifini kullanabilme kapasitesine anlamına da gelir, deneğin her şeyi kabullenmeyip, kendi fikrini savunması iç dinamizmini gösterir. Lekenin eksik yerlerine Dbl yanıtı veriliyorsa güven arayışı, ölüm korkusu, kendini boşlukta hissetme ve regresyona eğilime anlamı çıkarılır (Anastasiadis, 1975).

Oligofrenik (Do): Do tarzında yanıtlar her protokolde mutlaka bulunması gereken yanıtlar değildir ve yanıtlarda bulunmaması şaşırtıcı değildir. Oligofrenik detay, bir parçaya ait olan ve daha çok kendi içeriğinden farklı olarak değerlendirilen bir detaydır (Tunaboğlu-İkiz, 2007).

2.3.2.2. Biçim ya da form yanıtları (Tayin Ediciler)

Biçim yanıtlar (F): Kişilerin test malzemelerini algılamaları ve buna anlam yükleyip mürekkep lekelerini bilindik bir şekle çevirmeleridir. Bir protokolde %70-75 arası bulunması gereken F'ler S.Freud'un "gerçeklik ilkesi" ne göre yapılandırılmıştır ve algısal, somut, gerçek nesnelere kişinin testöre ifade etmesi şeklinde açıklanabilir. Gerçeklik ilkesinin yaşla beraber geliştiği göz önünde bulundurulursa, beraberinde yargılama, doğru düşünme, kendisini değerlendirme, düşünme kapasitesi, bilinçli

faaliyet gösterme gibi birçok sürecin F yanıtları ile kişiyi anlattığı görülebilir. Eğer F'ler bu kıstasa uymazsa, sayıları yeterli değilse gerçeklik ilkesinin yapılandırılmasında sorun olduğu düşünülmelidir. Ayrıca, sınır probleminin bu testteki yeri düşünülerek F yanıtlarının iç ve dış sınırları belirlediği, eğer gerçeklik ilkesi hassas ve kırılabilir bir yapı ise bu sınırların belirginleşmede zorlandığı, kişinin dışarıdan gelen her tür uyarana karşı kendisini koruyamadığı, uyarı kalkanlarının bu zorlukları karşılayamadığı düşünülmelidir. F yanıtlarının fazla bulunması ise tamamen gerçeklik ilkesinde yaşayan, katı savunma sistemleri olan, hiçbir fantezi ve hayal gücüne izin vermeyen yapıları göstermektedir. Yüksek sayıda F %'sine sahip olan bireylerde spontane olma eksikliği, kendisini gösterme korkusu ve ketlenme duygularının yüksek olduğu düşünülmektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Biçim (Form) yanıtlarının olumlu F+ ve olumsuz F- olmak üzere 2 tipi vardır.

Olumlu F'ler (F+): Olumlu form yanıtları olan F+'ların toplumda sayıca birçok kişi tarafından verilmesi esas alınmaktadır. Verilen yanıtla gerçek biçim arasında uyum vardır. İyi form yanıtları, deneği karttaki şekli görüp görmemesine göre belirlenir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Yüzdesi önemlidir ve %60 normal sınırlarda kabul edilmektedir. Normal sınırın üzerine çıktıkça bireyin gerçeğe uyum kapasitesi artar. F+'ların normal sınırın altında olması patolojiye işaret ederken, %100 olması niteliğe aşırı önem verme, katı kuralcı kişilik özelliği olarak kabul edilir (İnceer vd, 1984).

Olumsuz F'ler (F-): Olumsuz form yanıtları olan F-'ler, ayrıştırılamayan ve tam olarak düzgün sunulamayan formlardır. Bu tür yanıtlar, kişinin doğru karar verememesi sonucunda kendisini bir anlamda kontrol etmeden her türlü uyarının egemenliğine bıraktığı anlamına gelir ve seçilen anlamla hiçbir benzerlik taşımaz.

F- tipi verilmiş olan yanıtlar kişinin zeka kapasitesinin zayıflığı, arkaik imgelerin kontrolünde bir bilinçdışı gibi çeşitli nedenleri olabilmektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Hareket yanıtlar (K): Kişinin bir nesneyi algılayıp, ona bir beden imgesi yüklemekte ve bu nesnenin üzerinden yaratıcılığını kullanarak ona eylem yüklemektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

K cevaplarının aynı kişinin renk cevaplarıyla kıyaslanması, o kişinin yaşam tipini gösterir. K cevapları renk yanıtlarına baskın ise, kişi içe dönüktür yani yaratıcıdır, duygusal tepkileri stabil, hareketleri yavaştır (Kronenberg ve Lemkau, 1975).

Küçük hareket yanıtları (Ka): Hayvanlara ait hareket yanıtlarıdır. Hareketlerin insan objesi yerine, hayvanlar üzerinden açıklanması durumunda kullanılan kodlamadır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Obje Kinetizi (Kobj): Nesnelere ait hareket yanıtlarıdır, nesnenin üzerine yansıtılan eylemleri içerir.

Renk yanıtları (C): Renk yanıtları, canlı ve renkli duygusal dünyanın varlığına işaret edip, deneğin dışarıdan gelen uyarılara yanıt verdikten sonra kontrol sağlayıp sağlayamayacağı açısından öneme sahiptir. Renk yanıtlarını veren kişiler, duygularını kontrol edemeyen, olaylar karşısında aniden patlayan, kolayca heyecan etkisinde kalan kişilerdir. Aynı zamanda impulsif eğilime de işarettir (Anastasiadis, 1975).

FC (Form hâkim renk) yanıtları: Kişi rengi, kavramları tanımlamak için kullanır ve genelde bu kavram kendi içeriğinde rengi bulundurmaktadır. Yaygın olarak görülen FC yanıtları, duygusal ilişkilere girme yeteneği olan bireylerde sık görülür

ve uyum yeteneğini ifade eder (Minör vd, 1989). Yorum temel şekil üzerine kurulmuşsa da renkten etkilenir. FC yanıtları, kişinin mantığının duygularına baskın olduğunu gösterir (Anastasiadis, 1975).

CF (Rengin hâkim olduğu form) yanıtları: Renk ön plandadır, ancak afektif yapı biçim üzerinden açıklanır (İkiz, 2007). Kadınlarda erkeklerden daha sık görülen CF yanıtları, duygusal dalgalanma, duyarlılık, çabuk öfkelenme gibi özellikleri taşır (Minör vd, 1989).

Clob (Gölge) Yanıtları: Clob kelimesi açık ve koyu (Clair ve Obscur) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Clob yanıtları kişinin iç dünyasındaki korkusunu karta aktarmasıdır. Kartların dış dünyadan gelen istenmeyen bir uyaran etkisi yapması korku duygusunu uyandırır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Clob cevapları angooisse belirtisidir. Normal kişiler tarafından nadir verilen yanıtlardır. Kartın karanlık niteliğine verilen Clob yanıtları, kişinin kendini güvensiz hissetmesinden kaynaklanan ilkel anksiyeteyi belirler. Genellikle çocukluk döneminin saldırgan dürtülerinin etkisiyle ortaya çıkan bu yanıtlar, kişinin o dönemki düşünce biçimini gösterir. Clob cevaplarının fazla olması şizofreniyi düşündürür (Anastasiadis, 1975).

FClob (Form Hakim Gölge) yanıtları: Kişinin angooisse'ı kontrol edebildiğini gösteren yanıtlardır. 3 taneden fazla bulunması, deneğin angooisse'ı kontrol etmede başarısız olduğunu, şahsiyetin temelinde istikrarsızlığın olduğunu ve dysphorie'ı gösterir (Anastasiadis,1975).

ClobF (Gölge Hakim Form) yanıtları: Gölge ön plandadır, form gölgenin akabinde ortaya çıkar. Bir protokolde 3'ten fazla Clob F yanıtının olması, şahsiyetin temelinde

istikrarsızlık, kuvvetli dysphorie ve neticesiz kontrol eğiliminin göstergesidir (Anastasiadis, 1975).

KClob (Objeye Hakim Gölge) yanıtları: Objelerinin gölgeli kısımlarında görülür ya da hareket halindeki gölgeli obje yanıtlarıdır (Anastasiadis,1975).

2.3.2.3. İçerik Analizi

İnsan yanıtları (H): Toplam cevapların %15-20'sini kapsayan, kişinin tam bir insan şeklini sunabildiği yanıtlardır. Bu yanıtlar, bütün bir beden imgesine sahip olan kişiliğe gönderme yapmaktadır ve deneğin insanlarla ilişkilerini, bu ilişkilerinin niteliğini gösterir. İnsan yanıtlarının yüzdesinin yüksek olması sosyal uyumda sorunu, özdeşim problemlerini gösterirken, bu yüzdenin düşük olması ilişkilerin yüzeyselliğine, korkulu ve kaçış davranışlarına işaret eder (Anastasiadis,1975).

Hayvan yanıtları (A): Psikogram için %30-45 arası bulunması gereken yanıtlardır. Her yaş grubundan normal veya patolojik olsun hayvan yanıtları verilmektedir. Kişinin sosyalleşme sürecini ve sosyal uyum yollarını gösterir. Hayvana ait özelliklerin bütün olarak değil de beden parçaları olarak verilmesi durumunda Ad işareti kullanılmalıdır.

Bir protokolde A yanıtları ile birlikte Banal ve F+'ların sayısının normal düzeyde olması kişinin sosyalleşme sürecinin herkes gibi olduğunu ve uyumunda bir sorun bulunmadığı gösterir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Anatomi yanıtları (Anat.): İnsan ve hayvan bedeninin içindeki organlara ve anatomik yapıya ait olan yanıtlardır (Tunaboşlu-İkiz,2007). Kişinin bedeni algılayışı bakımından önemli olan bu yanıtlar, dışarıdan bakıldığında görülmeyen, iç organları gösteren yanıtlardır (Phillips ve Smith, 1953).

Kemik (Os.) yanıtları: Kemik anatomisine ait olan bu yanıtlar, kişinin düşmanca dürtülerinin bastırmakta uğraş verdiğini ve kontrolünü kaybetme korkusu duyduğunu gösterir. Kişi öfkesini bastırmaya çalışmakta, bunları ifade etmekte ketlenme yaşamakta ve bu duygu ve yaşantılarını inkar etmeyi tercih ettiğini gösterir (Prim, 2002).

Nesne Yanıtları (Obj.): Kişinin yaşantı zenginliğiyle ilintili olarak cansız nesnelerin yanıt olarak sunulmasıdır. Orijinal olma isteğinin fazla olduğu kişilerde nesne yanıtları çeşitlilik içerindedir, tam tersi durumlarda ise birkaç içerik yeterli görülmektedir. Nesne yanıtlarının insan yanıtları nasıl etkilediği önemlidir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Protokolde insan yanıtlarının düşük, nesne yanıtlarının yüksek olması, canlı olanı yadsıma, cansızlaştırma eğilimine işarettir ve özellikle obsesif kompulsif ve şizofrenilerde görülür (Anastasiadis,1975).

Bitki yanıtlar (Plt.): Bitki çeşitlerinin verildiği yanıtlardır ve çocuksuluğa gönderme yapar.

Coğrafya yanıtları (Geog.): Çeşitli coğrafi şekillerin verildiği bu yanıtlar, zeka kompleksine işaret eder. Denek kendini zeki gösterme çabasında olabileceği gibi, belirsiz tepkiler kaçış cevaplarına, beden imgesi bozukluklarına işarettir (Anastasiadis,1975).

Doğa yanıtları (Nat.): Doğaya ait tanımlamaların yapıldığı yanıtlar doğa yanıtlarıdır. Bu yanıtların sık verilmiş olması durumu hafif şizoid belirti olarak kabul edilir. Kişinin yalnız kalma, doğaya sığınma, kaçış ve uzaklaşma eğilimini gösterir (Anastasiadis,1975).

Popüler yanıtlar (BAN) : Her ülkenin kendi şartlarına göre düzenlenmiş olan bir bölümdür. Bir protokolde olması gereken popüler yanıtlar, bireyin herkes gibi olduğunu, gerçeklere uyduğunu ve sosyalleştiğini gösterir. (İkiz, 2007) 25-25 yanıt içeren ortalama bir protokolde verilmesi gereken Banal yanıt sayısı 5-6'dır. Fazla popüler yanıt verilmiş olması kişinin savunma düzeneklerinin güçlülüğünü, herkes gibi olma özelliklerine sığınıp kendi düşüncelerini ortaya koymadığını gösterir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Şok yanıtlar (CHOC) : Kişinin kendisine verilen kartı yanıtlamadan en az 25 saniye hareketsiz kalmasıdır. Buna neden olarak afektif ve çağrışım şaşkınlık verilebilir. Hangi karta ve ne zaman şok yanıt verdiği dikkat edilmelidir. Zira Kart II, III ve pastel kartlar şok yanıtına uygun zemin hazırlayan kartlardır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

K/C: Erlebnis Typus'da "K" faktörü introversiteyi, "C" faktörü extratensiviteyi gösterir. K'nın C'ye oranı Erlebnis'i göstermektedir. Hermanın Rorschach birincisinde "K", ikincisinde ise "C" faktörünün dominant olduğu iki psikolojik tip ortaya çıkarmıştır. İntroversivite ve extratensivite iki kutup eğilimdir. Herman Rorschach erlebniste 4 adet tip ayır eder (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

İntroversif Tip: Hem saf tipi, hem de mixt tipi vardır. Saf tipte sadece K cevapları bulunup, C cevapları bulunamaz. Mixt tipte ise hem K, hem de C cevapları bulunur fakat K cevapları baskındır. Erlebnis veren kişilerde düşünceler iç dünyaya yöneliktir. İçlerine kapanıklardır, çevreleriyle ilişkileri zayıf ve yetersizdir. İntroversif tipte kuvvetli hayal gücü, artistlik ve yaratıcılık gibi özellikler de bulunmaktadır (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Extratansif Tip: Saf ve mixt tip vardır. Saf tipte sadece renk C cevapları, mixt tipte hem C, hem K cevapları bulunmaktadır. Renk cevapları baskındır. Bu tipin saf

olması renk cevaplarının tam baskınlığı ile ifade edilir. Bu tip, özellikle mixt olanı, sosyal, expansif, sağduyulu ve pratiktir. İntroversif tipten daha uyumludur. Loosli-Usteri'nin verdiği sonuçlara göre saf extratansif tip 10-13 yaş aralığındaki çocuklarda çok görülmektedir (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Ambiequal Tip: Bu tipin “dilate” ve “retracte” şekli vardır. Dilate’de K ve C cevapları neredeyse eşittir ($K/C = 3/5, 5/3$). Retracte ya da kopuk tipte K ve C cevapları eşit sayıdadırlar ($K/C = 4/4, 3/3$). Ambiequal tip dilate olduğunda, zengin ve dengeli bir kişilik ortaya çıkar. Entellektüel (orijinal düşünce, yaratıcı düşünce) ve affektif (heyecan, vitalite) alanda denge sağlanmıştır ve sosyal uyumu iyidir. Ambiequal retracte tip fakir bir tip olmasıyla beraber dilate tipte bulunan nitelikler de bu tipte tamamen gerilemiş ve fakirleşmiş durumdadır. Dilate ve retracte tipler, affectif ambivalans gösterenlerde çok bulunur (Tunaboşlu-İkiz, 2007).

Coarte Tip: Bu tipte iki şekil mevcuttur; Saf coarte, Coartatif tip. Saf Coarte’de K ve C cevapları hiç yoktur ($K/C = 0/0$). Coartatif tipte ise bazen $K/C = 1/0$ şeklindedir. Melankoli ve kurumuş şizofrenlerde Coarte tip bulunur. Coartatif tip affeksiyon için bir ümittir. Coarte tip, hislerin dışı vurulmasını inhibe eder, hayal gücünü frenler. Lojik fonksiyon hâkimdir. Prodüktivite kabiliyeti zayıf, affektif ilişki ve ilgileri sınırlıdır. Titiz, disiplinli çok vicdan sahibi, inhibe kişiler ve mental debiller coarte ve coartatifler. Ruh hastalığı olan bir birey uç kutuplardan birine fiske olmuş demektir. Bu uç kutup saf introversif ya da saf extratansif olabilir. Saf introversif tipin özellikleri: affektif kuruluk, rigidite, realite ile ilişkileri ve bağları kesmek. Saf extratansif tipin özellikleri: frensiz labilite, eksplozite, agresif irrabilite, anxiete, maturite eksikliği, regresif infantil affektivite (Anastasiadis, 1975).

Affektif Maturite: Loosli- Usteri'nin Rorschach testine katkılarında biridir ve bu bölümde $FC > CF + C$ formülü kullanılır. Toplam FC sayısının, CF ve C toplamından büyük olmasına maturite, tersine immaturite bulgusu denir (Anastasiadis, 1975).

Kadinsky: $K > Ka + Kobj$. Formülü ile hesaplanır. Normalde K'nın, Ka ve Kobj. toplamından büyük olması beklenir. Formülün tersine dönmesi halinde ($K < Ka + Kobj$), infantil hayal gücü olarak kabul edilir (Tunaboğlu-İkiz, 2007).

Beck'in Extratensivite Formülü: 8, 9 ve 10. Planşlar için verilen toplam cevap sayısının, tüm planşlar için verilen cevap sayısı toplamına oranlanmasıyla hesaplanır. Bu oranda normal değer %40 ' tır. $< \%40$ olması extratensiviteyi, $> \%40$ olması introversiyon'u gösterir (Anastasiadis, 1975).

2.4. İşlem

Araştırmamızın ilk aşamasında, veri topla toplamak için gerekli dosyalara ulaşmak amacıyla, İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, Bilim ve Etik Kurullarından gerekli izin ve onay alındı.

İstanbul Adli Tıp Kurumu, Gözlem İhtisas Dairesinde, bulunan dosyalar incelenerek, örneklemimizi oluşturan 2008-2009 yılları süresince cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş, her iki grup bireyin dosyaları ayrıldıktan sonra rastsal bir şekilde her iki gruptan 50'şer dosya olmak üzere 100 adet dosya alınarak örneklem grubumuz oluşturuldu. Bir sonraki aşamada, örneklem grubumuzdaki kişilerin detaylandırılmış adli ve kişisel geçmişlerine ait bilgiler incelenip, bu bireylerden elde edilmiş olan demografik ve adli dosya bilgileri, anamnezleri, uygulanmış olan Rorschach kişilik testi bulguları ve kişilik raporları ele alınarak yorumlandı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Rorschach testi ile cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin, bilişsel süreçleri, affektivite-erlebnis süreçleri, nesne ilişkileri, özel fenomenleri, kişilik özellikleri, yaş ve eğitim düzeylerine ilişkin veriler sunulacaktır..

Tablo 1. Cana ve Mala Yönelik Suç İşlemiş Bireylerin Rorschach Testi Bulgularının Karşılaştırılması

	Cana karşı suç işleyenler		Mala karşı suç işleyenler	
	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama	Standart Sapma
ER	16,90	6,677	16,90	6,677
G	5,86	3,169	5,86	3,169
G%	37,62	18,468	37,62	18,468
Gbl	2,00	.	2,00	.
D	10,26	5,792	10,26	5,792
D%	58,08	17,206	58,08	17,206
Dd	1,73	,884	1,73	,884
Dd%	8,87	4,955	8,87	4,955
Dbl	1,22	,441	1,22	,441
Dbl%	5,86	2,478	5,86	2,478
Dbl G	1,00	.	1,00	.
F%	73,61	14,718	73,61	14,718
F+%	63,00	21,396	63,00	21,396
K	2,13	1,126	2,13	1,126
C	1,61	,941	1,61	,941
CF	1,81	,998	1,81	,998
FC	1,25	,622	1,25	,622
Clob	1,50	,548	1,50	,548
ClobF	1,65	1,115	1,65	1,115
Fclob	1,60	,843	1,60	,843
EF(FV)	1,36	,924	1,36	,924
FT(FE)	1,25	,500	1,25	,500
K/C	1,80	,837	1,80	,837
A	7,70	3,052	7,70	3,052
A%	44,90	16,976	44,90	16,976
H	3,09	2,319	3,09	2,319
H%	17,64	13,820	17,64	13,820
Hd	2,29	1,648	2,29	1,648
Hd%	13,95	9,238	13,95	9,238
Anat	2,17	1,723	2,17	1,723
ANAT %	11,18	8,098	11,18	8,098
Obj.	2,28	1,447	2,28	1,447
Geog.	1,50	,756	1,50	,756
geog%	9,38	5,069	9,38	5,069
Nat.	1,79	1,032	1,79	1,032
nat%	11,79	7,458	11,79	7,458
Plt.	1,63	,831	1,63	,831
plt%	10,39	6,273	10,39	6,273
ka	1,29	,469	1,29	,469
Kobj	1,00	,000	1,00	,000
ka_kobj	1,2941	,58787	1,2941	,58787
Kadinsky formula	1,1000	,30305	1,1000	,30305
Sg.	1,60	,894	1,60	,894

3.1. BİLİŞSEL SÜREÇLER

a) Toplam cevap sayısı (ER):

Genel olarak entelektüel potansiyel, sosyokültürel düzey ve hayal gücünü temsil eder.

b) G Yanıtları (G)

Global cevaplar durumu bir bütün olarak algılama çabasını ve sistemli düşünme yeteneğini, entellektüel organizasyon, zihni sentez yeteneği ve affektiviteyi göstermektedir.

c) Detay Yanıtlar (D)

Düşüncenin zenginliğini, somut ve pratik düşünce tarzını, sağduyu ve dış uyarıcılara uyum çabasını gösterir.

d) Detay detay (Dd) Yanıtlar

Dd cevaplar entelektüel ve affektif yönden önemli bir faktördür. Karasızlık, infantil düşünme tarzı, anksiyete ve yaşamdan memnun olamamanın ifadesidir.

e) Beyaz mekan (Dbl) Yanıtlar

Dbl cevapları genellikle bir karşı gelme, negativizm ve agresivitenin göstergesidir. Dbl ve renk cevapları dışa dönük saldırganlığın, Dbl ve kinestezi ise içe dönük agresiviteyi göstermektedir.

f) Form Yanıtlar (F)

Forma dayanan cevapların büyük kısmı entelektüel kapasitenin sonucudur. F %'sinin normalden fazla olduğu hallerde emosyonlarda inhibisyon, affektif tepki gösterme yeteneksizliği ve çevre ile spontan kontakt eksikliği söz konusudur. Bu durumda düşünce yapısı kalıplaşmıştır, düşüncede formalizasyon hâkimdir, affektif hayat daralmış, primitif ve kaotik hale gelmiştir.

g) İyi Form Yanıtları (F+)

Rorschach testinin en önemli faktörlerinden biridir. G ve K cevapları ile birlikte testin kontrol triadını oluşturmaktadır. F+ yanıtlar gerçeğe uyumu, zihni kontrol kabiliyetini, uyanık dikkati, ego gücünü, rasyonaliteyi ve gerçeğe uyum yeteneğini göstermektedir.

Tablo 2. Bilişsel Süreçlere İlişkin Dağılımın İndepented T Testi İle Analizi

	Cana Karşı Suç İşleyenler				Mala Karşı Suç İşleyenler				t	df	p
	N	%	M	SS	N	%	M	SS			
Toplam ER											
Düşük (<22)	36	72	1,28	0,454	46	92	1,08	0,274	2,669	98	0,009**
Normal (22-35)	14	28			4	8					
G %											
Yetersiz (<20)	11	22	2,38	0,83	9	18	2,46	0,788	-0,494	98	0,622
Normal (20-29)	9	18			9	18					
Yüksek (>29)	30	60			32	64					
D											
Düşük (<60)	30	60	1,56	0,76	27	54	1,563	0,712	-0,017	96	0,987
Normal (60-75)	12	24			15	30					
Yüksek (>75)	8	16			6	12					
Dd											
Yüksek (>10)	5	10	1,9	0,303	5	10	1,9	0,303	0	98	1
Normal (0-10)	45	90			45	90					
Dbl											
Normal (0)	43	86	1,14	0,351	37	74	1,26	0,443	-1,502	98	0,136
Yüksek (>3)	7	14			13	26					
% F											
Düşük (<60)	12	24,5	2,122	0,781	10	20	2,2	0,756	-0,502	97	0,617
Normal (60-80)	19	38,8			20	40					
Yüksek (>80)	18	36,7			20	40					
% F+											
Düşük (<58)	19	38,8	2,082	0,932	30	60	1,7	0,909	2,063	97	0,042*
Normal (58-70)	7	14,3			5	10					
Yüksek (>70)	23	46,9			15	30					
TOPLAM	50	100			50	100					

*p<0.05 (anlamlı)

** p<0.01 (çok anlamlı)

Tabloda görüldüğü üzere bilişsel süreçler açısından grupların ER değerleri ve %F+ değerlerinde istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmaktadır. (p<0,05) . Bu bulgu bize, Cana yönelik suç işleyen bireylerin, mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha fazla entelektüel potansiyel, sosyokültürel düzey ve hayal gücüne sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca, tabloda görüldüğü üzere, %F+ değerlerinin, cana yönelik suç işleyen bireylerin, mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha fazla gerçeğe uyum, zihni kontrol kabiliyeti, uyanık dikkat, ego gücü ve rasyonalite yeteneğine sahip olduğunu görmektedir.

Bilişsel süreçler açısından ER ve %F+ değerleri dışında, diğer bulgularda istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmamıştır. ($p>0,05$). Her iki grubunda entelektüel düzeyinin düşük ve düşüncede fakirleşmenin olduğu, pratik ve somut düşüncede yetersizlik ve realiteye uyumun zayıflamış olduğu görülmektedir.

3.2. AFFEKTİVİTE (ERLEBNİS) SÜREÇLERİ

a) İnsan Hareketi (K) Yanıtları

Hareket yanıtları kişinin entelektüel seviyesi ve affektivitesi ile yakından ilişkili olup içselleştirebilme, arkaik kuvvetlere karşı tolerans, motivasyon kapasitesi hakkında bilgi vermektedir.

b) Saf Renk (C) Yanıtları

Renk yanıtları kişinin impulsivite, uyumsuzluk ve emosyonel kuvvetsizlik kapasitesi hakkında bilgi vermektedir.

c) CF (Rengin hakim olduğu form yanıtları)

Kişinin, egosantrik affektivite, istikrarsızlık (labilite), sebatsızlık ve irritabilite yönleriyle ilgili bilgi vermektedir.

d) FC (Formun hâkim olduğu renk yanıtları)

FC yanıtları affektif uyum, emosyonel maturite ve sosyal kontakt kabiliyeti hakkında bilgi vermektedir.

e) Affektivite (Erlebnis) yanıtları (K/C)

Bu formül, kişinin davranışsal olarak değil şahsiyetteki derinliği ve psikolojik tansiyonu gösterir. Erlebnis formülünü oluşturan renk cevapları (C, CF ve FC)

ekstratansif, K (insan hareketi) yanıtları ise introversif boyutu temsil eder. Rorschach'da 4 erlebnis tipi vardır.

1. Ekstratansif Tip

Affektif boşalımların yoğun olduğu bu tarz yanıtlar gerçek ve nesnel olana fazla önem verilmediğini içsel süreçlerin daha dürtüsel ve taşkın yaşandığını göstermektedir.

2. Introversif Tip

Düşünceleri kendi iç âlemlerine yönelmiştir. Çevre ile affektif ilişkileri zayıftır, duygusal boşalımların çok az veya ender yaşandığı bu durumda dış dünya ve nesnelliğin çok önemli olduğunu, kişinin düşüncelerine yatırım yaptığını söyleyebiliriz.

3. Ambiekal Tip

Rorschach'ya göre normal ve emosyonel bakımından kişilerin erlebnisleri ambiekaldır. Bu kişiler zeki, entelektüel kapasiteleri yüksek affektif alanda denge kurmuş, sosyal uyumu iyi olan aynı zamanda içsel dünyaları yoğun kişilerdir.

4. Kuartatif Tip

Bu kişiler, duygularını dışa vurulmasını inhibe ederler, sembolize etme kapasitesinin zayıflığı ve fakir bir iç dünyaya işaret eder.

Şunu da belirtmeliyiz ki, her erlebnis tipin içinde normal ve patolojik süjeler bulunmaktadır.

Tablo 3. Affektivite- Erlebnis Süreçlerinin Indepented T Testi İle Analizi

	Cana Karşı Suç İşleyenler				Mala Karşı Suç İşleyenler				t	df	p
	N	%	M	SS	N	%	M	SS			
%C											
Normal (0)	27	54,0	1,460	0,503	49	98,0	1,020	0,141	5,950	98	0,000 **
Yüksek (1)	23	46,0			1	2,0					
K											
Düşük (<2)	45	90,0	1,100	0,303	47	94,0	1,060	0,240	0,732	98	0,466
Normal (2-4)	5	10,0			3	6,0					
% CF											
Normal (1)	15	46,9	2,531	0,507	20	69,0	2,310	0,471	1,758	59	0,084
Yüksek (>1)	17	53,1			9	31,0					
% FC											
Düşük (<2)	11	91,7	1,083	0,289	16	72,7	1,273	0,456	-1,299	32	0,203
Normal (2-3)	1	8,3			6	27,3					
K/C											
Extratansif	39	78	1,540	1,110	37	74,0	1,700	1,249	-0,677	98	0,500
İntravorsif	3	6			2	4,0					
Coartatif	8	16			11	22,0					
TOPLAM	50	100,0			50	100,0					

* p<0.05

** p<0.01

Tabloda görüldüğü üzere, affektivite-erlebnis süreçleri açısından araştırmaya katılan suçluların toplam C değerlerinin gruplara göre arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,05). Cana karşı suç işleyen bireylerin toplam C değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksektir. Bu bulgu, cana yönelik suç işleyen bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylerden daha fazla impulsivite, uyumsuzluk ve emosyonel kontrol bozukluğu içinde olduğunu göstermektedir.

Affektivite süreçleri açısından iki grup arasında C değerleri dışında diğer değerler arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p>0,05).

Her iki gruptaki bireylerin iç dünyalarının sığ ve yüzeysel olduğu, emosyonel yönden ise immatür özellikler gösterdikleri görülmektedir.

K/C oranına bakıldığında her iki grubun çoğunlukla ekstrantansif tipte bulunduğu görülmektedir. Her iki grubun affektif boşalmaların yoğun olduğunu, gerçek ve nesnel olana fazla önem verilmediğini, içsel süreçlerin daha dürtüsel ve taşkın yaşandığını göstermektedir.

Test protokollerinde anlam ifade etmeyecek derecede az sayıda clob, clobF ve Fclob bulgusuna rastlanmış olup tabloya dâhil edilmemiştir.

3.3. NESNE İLİŞKİLERİ

Kişilerin verdikleri yanıtların içerikleri onların sosyal çevreleri ile hayal ve fantezi dünyalarındaki zenginlikle ilişkilidir ve bilişsel kapasite önem kazanmaktadır.

a) A (Hayvana ait) Yanıtlar

A cevaplar, bireyin düşünce içeriği, dış dünyaya karşı tutumu ve sosyal uyumu hakkında bilgi verir.

b) H (İnsana ait) Yanıtlar

H yanıtları kişinin kendisi hakkında imajını, diğer insanlarla olan ilgisini ve sosyal çevreye olan ilgisini ve sosyal çevreye bağlılığını göstermektedir.

c) A ve H Yanıtlarının İlişkisi

Bu değişken, bireyin sosyal çevre ile ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. Normal bir protokolda A cevaplarının sayısı H yanıtlarının 2 katı olmalıdır ($A/H=2/1$)

d) Anatomik (Anat.) Yanıtlar

Bir protokolda görülmesi diagnostik bakımdan anlamlı kabul edilir ve psikopatolojik değerlendirmede rol oynar.

e) Obje (Obj) Yanıtlar

Obj. yanıtlar genel olarak enfantil bir düşüncenin ifadesi olmakla birlikte bir protokolda bulunması ancak o kişiye has bir anlamda yorumlanır.

f) Coğrafya (Geog.) Yanıtlar

Geog. yanıtlar genellikle tecrübeciyi tesir altına alma, füğ ve himaye arzusunun ifadesidir.

g) Tabiata Ait (Nat.) Yanıtlar

Nat. yanıtlar küçük çocuklara has yanıtlar olup, normal yetişkin protokollerinde belirli oranda bulunması enfantilizm işaretidirler.

h) Bitki (Plt.) Yanıtlar

Plt. Yanıtlar da, Nat yanıtlar gibi çocuklarda sık rastlanır, yaşla birlikte frekansı azalır. Yetişkinlerde % 12'den büyük olursa püerilizm, enfantil düşünce ve devitalizasyon işaretidirler.

I) Sexüel (Sex) Yanıtları

Sex yanıtlar, sexüel bakımdan aşırı ilgili fakat inhibe olmuş, sexüel problemleri olan kişilerde görülür. Bilinçli olarak bastıran kişilerde sex yanıtı pek görülmez.

i) Kan (sg) Yanıtları

Bu yanıtlar emotif bakımdan bozukluğun, empulsif bir saldırganlığın ve emosyonel kontrol bozukluğunun belirtisidir.

Tablo 4. Nesne İlişkilerine İlişkin Dağılımın Independent T Test İle Analizi

	Cana Karşı Suç İşleyenler				Mala Karşı Suç İşleyenler				t	df	p
	N	%	M	SS	N	%	M	SS			
%A											
Düşük (<35)	5	23,8			2	4,3			-	66	0,036*
Normal (35-50)	8	38,1	2,143	0,793	19	40,4	2,511	0,585	2,139		
Yüksek (>50)	8	38,1			26	55,3					
%H											
Düşük (<15)	16	50,0			17	53,1					
Normal (15-25)	10	31,3	1,688	0,780	14	43,8	1,500	0,568	1,099	62	0,276
Yüksek (>25)	6	18,8			1	3,1					
A/H											
Çevre ile çatışmalı (Oran fazla ise-3/1,4/1)	10	55,6			26	83,9					
Normal (2/1)	2	11,1	1,778	0,943	5	16,1	1,161	0,374	3,246	47	0,002**
Çevreden Uzaklaşma (H eşit veya fazlaysa)	6	33,3									
Anat+Os %											
Normal (0-10)	50	100,0	1,000	,00000a	50	100,0	1,000	,00000a	0,952		0,349
Plant %											
Normal (0-11)	11	57,9			9	75,0					
Yüksek (>11)	8	42,1	1,421	0,507	3	25,0	1,250	0,452	0,000	29	0,000**
TOPLAM	50	100,0			50	100,0					

** p<0.01

* p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere, araştırmaya katılan suçluların %A değerleri, A/H değerleri ve % plant değerlerinin gruplara göre arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,05) .

Cana karşı suç işleyen bireylerin %A değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksektir. Bu veri bize, cana karşı suç işlemiş bireylerin, düşünce içeriği, dış dünyaya karşı tutumu ve sosyal uyumunun mala yönelik suç işlemiş bireylerden daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

A/H cevaplarına baktığımızda, cana karşı suç işleyenlerin A/H cevaplarının mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu veri bize, cana

yönelik suç işlemiş bireylerin, mala yönelik suç işlemiş bireylere göre, çevreleriyle daha uyumlu sosyal ilişkiler kurduğunu göstermektedir.

Plant cevapları açısından incelediğimizde, Cana karşı suç işleyenlerin toplam Plant değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu veri bize cana yönelik suç işlemiş bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha fazla enfantil düşünce yapısına sahip olduklarını göstermektedir.

Nesne ilişkileri bakımından diğer değerlerde, iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. ($p>0,05$). Her iki grubun H yanıtlarında yetersizlik, sosyal çevreyle ilişkilerde önemli ölçüde zaafı olduğu görülmektedir.

Test protokollerinde anlam ifade etmeyecek derecede az sayıda nat, geog, sex, sg ve kan bulgusuna rastlanmış olup tabloya dâhil edilmemiştir.

4.4. ÖZEL FENOMENLER

a) Banal (Ban) Yanıtlar

Banal yanıtlar sosyal gruba uygun düşünce kapasitesini, dengeli ve realist düşünce tarzı için gerekli olan sağduyu ve entelektüel kontakt kabiliyetini göstermektedir.

b) Triad

3, 5 ve 8. Kartlara verilen banal yanıtlar triadı oluştururlar. Kollektif düşünceye iştirak yeteneğini göstermektedir.

c) Sosyal Kontakt

Sosyal kontakt bir kişinin affektif atitudünün neticesi olmakla beraber entelektüel faktörler tarafından da desteklenmektedir. Rorschach'da sosyal kontaktı tayin eden 6 faktör vardır

1. Banal yanıtlar
2. FC'nin olması
3. D yanıtlar
4. K yanıtlar
5. H ve Hd yanıtlar
6. Erlebnis (K/C) tipi

Bir protokolde sosyal kontakt en az 4/6 olmalıdır. 0-3/6 ise yetersiz bir sosyal kontakt işaretidir.

d) Sosyabilite

Rorschach testinde sosyabilite üç faktörün ilişkisi ile tayin edilir:

1. Banal yanıtlar
2. D yanıtlar
3. A/H oranı

e) Affektif Maturite

FC ve CF+C yanıtlar arasındaki ilişki, kişinin affektif özelliklerini belirler.

Bir protokolde $FC > CF+C$ olmalıdır. Normal formülün dışına çıkıldığında affektif immaturite, egosantrik ve empulsif bir affektif yapının mevcudiyeti söz konusudur.

f) K ile Ka+Kobj. Yanıtlar Arasındaki İlişki

Kadinsky tarafından ortaya atılan ve K ile Ka+Kobj. arasındaki ilişkiyi değerlendiren formülü önemli septomatik değere sahiptir. Kadinsky'e göre bir protokolde K yanıtlar sayısal olarak Ka+Kobj'den büyük olmalıdır. Normal formülün dışına çıkıldığı durumlarda kişinin kendi fantezileri karşısında savunmasız olabileceği, infantil bir muhayyileden söz edilebileceği ya da ilkel empülsler kişinin davranışını etkilemekte olduğundan söz edilebilmektedir.

Tablo 5. Özel Fenomenler Dağılımının T Test İle Analizi

	Cana Karşı Suç İşleyenler				Mala Karşı Suç İşleyenler				t	df	p
	N	%	M	SS	N	%	M	SS			
Kadinsky formula											
Enfantilizm (K=Ka+Kobj)	1	5,0									
Normal (K>Ka+Kobj)	6	30,0	2,600	0,598	7	70,0	2,300	0,483	1,374	28	0,180
Patolojik (K<Ka+Kobj)	13	65,0			3	30,0					
Sosyal Kontakt											
Düşük (0-3/6)	15	93,8			19	95,0	1,050	0,224	0,158	34	0,875
Normal (4-6/6)	1	6,3	1,060	0,250	1	5,0	0				
Triad											
Düşük (0-1/3)	23	46,0			19	38,0	1,620	0,490	-0,805	98	0,423
Normal (2-3/3)	27	54,0	1,540	0,503	31	62,0	0				
Banal											
Düşük (0-3)	28	56,0			27	54,0	1,460	0,503	-0,199	98	0,843
Normal (4)	22	44,0	1,440	0,501	23	46,0	0				
Affektif_maturite											
Enfantilizm (FC=C + CF)	6	12,0			7	14,0					
Normal (FC>C + CF)	1	2,0	2,740	0,664	13	26,0	2,460	0,734	2,000	98	0,048*
İmmaturite (FC<C + CF)	43	86,0			30	60,0					
TOPLAM	50	100,0			50	100,0					

** p<0.01

* p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere, araştırmaya katılan bireylerin, toplam affectif_maturite değerlerinin gruplara göre arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,05). Cana karşı suç işleyenlerin affectif_maturite değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksektir. Bu veri bize, cana yönelik suç işleyen bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylerden daha immatür bir düşünce yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Özel fenomenler dağılımı bakımından diğer değerlere baktığımızda, iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p>0,05). Triad'a ilişkin bulgular, kolektif düşünceye iştirak yeteneği bakımından her iki grubun birbirine yakın oranlarda olduğu ve sosyal kontak yeteneğinde her iki grubun düşük seviyede

olduğunu görmekteyiz. Banal cevaplarda ise iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamakla birlikte, iki gruptaki bireylerinde düşük düşünce kapasitesi, düşük realist düşünce tarzı ve düşük entelektüel kontakt kabiliyetine sahip olduğunu görmekteyiz.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Suçluların Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı

	Cana Karşı Suç İşleyenler					Mala Karşı Suç İşleyenler				
	N	Min	Max	Mean	Ss	N	Min	Max	Mean	Ss
Yaş	50	18	69	36,7	10,74424	50	20,00	64,00	34,9200	11,50836

Araştırmaya katılan iki grup bireylerin yaş ortalamalarının dağılımı incelendiğinde cana karşı suç işleyenlerin yaş ortalamasının 36,7 olduğu, mala karşı suç işleyenlerin yaş ortalamasının ise 34,9 olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Suçluların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

		Cana Karşı Suç İşleyenler			Mala Karşı Suç İşleyenler			Toplam		
		N	%		N	%		N	%	
Eğitim durumu	İlkokul altı	N	6	25,0%	2	25,0%	8	100,0%		
		%	75,0%		25,0%		100,0%			
	İlkokul	N	28	46,7%	32	53,3%	60	100,0%		
		%	46,7%		53,3%		100,0%			
	Ortaokul	N	9	56,3%	7	43,8%	16	100,0%		
		%	56,3%		43,8%		100,0%			
	Lise	N	4	33,3%	8	66,7%	12	100,0%		
		%	33,3%		66,7%		100,0%			
	Üniversite	N	3	75,0%	1	25,0%	4	100,0%		
		%	75,0%		25,0%		100,0%			
	Toplam	N	50		50		100			
		%	50,0%		50,0%		100,0%			

Araştırmaya katılan iki grup bireylerin eğitim düzeyleri gruplara göre dağılımları incelendiğinde cana ve mala karşı suç işleyenlerin genellikle ilköğretim mezunu oldukları görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Her iki gruptan da elde edilen verileri birlikte değerlendirdiğimizde, aşağıdaki bulgular dikkati çekmiştir; Entelektüel işlevler açısından; zihni sentez yeteneklerinin zayıf olduğu, realiteyi kavrama nosyonlarının düşük olduğu, algı fonksiyonlarında asimilasyonunun ve ego işlevlerinin niteliksel olarak yetersiz olduğu, entelektüel ve sosyal kontaktın çok düşük, kolektif düşünmeye katılımın çok zayıf olduğu, bireylerin stereotipik, infantil, püeril bir düşünme ve hayal gücü kalitesine sahip oldukları, çevre ile ilişkilerinin çoğunlukla çatışmalı olduğu; affektif işlevler açısından ise, bireylerin çoğunluğunun ekstrantansif, emotif bir affektiviteye sahip oldukları, ilkel impulslerin davranışlarını çoğunlukla etkilediği, davranışlarını kontrol etmekte yetersiz kaldıkları ve affektif boşalmalarının yoğun olduğu dikkati çekmektedir.

Ceza sorumluluğu tam olan ve bu durumu etkileyecek derecede psikopatolojik kişilik yapıları ve özellikleri olmayan vakaları tarayarak verilere ulaştık. Araştırmamızda, suçluluğun oluşumunda suçluların hangi suç türünde ve hangi kişilik özelliklerinin etkili olduğu hakkında bilgi sahibi olmanın amaçlandığı, cana ve mala yönelik suç işlemiş kişiler üzerinde Rorschach testi bulguları irdelenerek gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlar, Rorschach terminolojisine uygun olarak dört bölümde tartışılarak sunulmuştur:

- **Bilişsel Süreçler**

Araştırmaya katılan mala ve cana yönelik suçlar işlemiş bireylerin Rorschach testinde yer alan bilişsel süreçlere ilişkin ER ve %F+ değerleri dışında kalan değerlere ilişkin suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olmadığı görülmüştür.. Buradan cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin “ER” ve “%F+” değerleri dışında bilişsel süreçlerin ayırt edici bir farklılık göstermediği, birbirlerine benzer özellikler gösterdiği ifade edilebilir.

Diğer taraftan R değerleriyle suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan $p<0,01$, “%F+” değerleriyle $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. (Tablo 2).

Toplam “R” değerlerinden çıkan ilişki; cana yönelik suç işleyen bireylerin, entelektüel potansiyellerinin, sosyokültürel düzeylerinin ve hayal güçlerinin mala yönelik suç işleyen bireylerden daha iyi düzeyde olduğu ifade edilebilir. Bu sonuç, Kulak’ın (1996) kasten adam öldürme suçu işleyen faillerin kişilik yapılarını incelediği araştırmasının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu bulgu “Mala yönelik suç işleyen bireyler, cana yönelik suç işleyen bireylere göre daha entelektüel ve sosyal uyuma sahiptirler” şeklindeki üçüncü hipotezimizi desteklememekle birlikte, tersine bir ilişkinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda, cana yönelik suç işleyen bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha fazla entelektüel ve sosyal uyuma sahip oldukları saptanmıştır.

“%F+” değerlerinden çıkan istatistiksel fark ise; cana yönelik suç işleyen bireylerin, mala yönelik suç işleyen bireylerden daha fazla gerçeğe uyum, zihni kontrol

kabiliyeti, uyanık dikkat, ego gücü ve rasyonelite yeteneğine sahip olduğunun göstergesidir.

- **Affektivite (Erlebnis) Süreçleri**

Araştırmaya katılan mala ve cana yönelik suçlar işlemiş bireylerin Rorschach testinde yer alan affektivite (erlebnis) süreçlere ilişkin “C” değerleri dışında kalan değerlere ilişkin, suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olmadığı sonucuna varılmıştır. Buradan cana yönelik ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin ekstratansif ve kuvvetli emotif bir affektiviteye sahip olmakla beraber, “C” değerleri dışında kalan affektivite özelliklerinin ayırt edici bir yapıda olmadığı, birbirlerine benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

Diğer taraftan “C” değerleriyle suçlu bireylerin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan $p<0,01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Tablo 3). Buna göre; Cana karşı suç işleyen bireylerin toplam “C” değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksektir. Buradan cana yönelik suç işleyen bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylerden daha fazla impulsivite, uyumsuzluk ve emosyonel düzensizlik içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu sonuç “ Cana yönelik suç işleyen bireyler, mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha saldırgan ve empulsif kişilik özellikleri taşırlar.” şeklindeki birinci hipotezimizi desteklemektedir. Bu bulgu, aynı zamanda Kulak’ın (1996) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

- **Nesne İlişkileri**

Araştırmaya katılan mala ve cana yönelik suçlar işlemiş bireylerin Rorschach testinde yer alan nesne ilişkilerine ilişkin “A”, “A/H” ve “Plant” değerleri dışında kalan değerlerle suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olmadığı belirlenmiştir. Buradan cana ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin “A”, “A/H” ve “Plant” değerleri dışında kalan nesne ilişkilerinin ayırt edici bir yapı göstermediği, benzer özellikler gösterdiği ifade edilebilir.

Diğer taraftan “A” değerleriyle suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan $p<0,05$, “A/H” ve “Plant” değerleriyle $p<0,01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Tablo 4). Her üç kategoride de cana yönelik suç işleyen bireylerin değerleri mala yönelik suç işleyen bireylerden yüksektir.

“A” değerleri yorumlandığında, cana karşı suç işlemiş bireylerin, düşünce içeriği, dış dünyaya karşı tutumu ve sosyal uyumunun mala yönelik suç işlemiş bireylerden daha yüksek olduğu, “A/H” değerleri yorumlandığında; cana yönelik suç işlemiş bireylerin, mala yönelik suç işlemiş bireylere göre çevreleriyle daha uyumlu sosyal ilişkiler kurduğu belirlenmiştir. Plant değerler açısından da, cana yönelik suç işlemiş bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylerden göre daha fazla püeril ve enfantil düşünce yapısına sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgular, “ Cana yönelik suç işleyen bireyler mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha emotif ve kaotif özelliklere sahiptirler” şeklindeki ikinci hipotezimizi desteklemektedir.

Üge (1993), İnal (1984) çalışmalarında ise suçluların sosyal uyumlarının yetersiz olduklarını saptamışlardır. Araştırma sonuçlarındaki farklılığın örneklem gruplarının demografik özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

- **Özel Fenomenler**

Araştırmaya katılan mala ve cana yönelik suçlar işlemiş bireylerin Rorschach testinde yer alan özel fenomenlere ilişkin “affektif maturite” değerleri dışında kalan değerlerde suçlu bireylerin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerin olmadığı görülmektedir. Buradan cana ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin “affectif maturite” özellikleri dışındaki özel fenomenleri ayırt edici bir yapı göstermediği, birbirlerine benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

Diğer taraftan “affectif maturite” değerleri ile suçlu bireyin işlediği suçun mala veya cana yönelik olması arasında istatistiksel açıdan $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Tablo 5). Buna göre; Cana karşı suç işleyenlerin Affectif maturite değerleri mala karşı suç işleyenlerinkinden yüksektir. Buradan cana yönelik suç işleyen bireylerin mala yönelik suç işleyen bireylerden daha immatür bir düşünce yapısına sahip olduğu söylenebilir. Kulak (1996) kasten adam öldürme suçu faillerinin de suç işlemeyen bireylere göre immatür özellikler gösterdiği saptamıştır. Buradan cana yönelik suç işleyen bireylerin immatür özelliklere sahip oldukları ifade edilebilir. Bu bulgular, “Cana yönelik suç işleyen bireyler, mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha saldırgan ve impulsif kişilik özellikleri taşırlar” ve ikinci hipotezimiz olan “Cana yönelik suç işleyen bireyler, mala yönelik suç işleyen bireylere göre daha emotif ve kaotik affektif özelliklere sahiptirler” şeklindeki hipotezlerimizi desteklemektedir.

Araştırmada cana ve mala yönelik suç işlemiş bireylerin yaş ortalamalarının da birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir (Tablo 6). Cana karşı suç işleyenlerin yaş ortalaması 36,7, mala karşı suç işleyenlerin yaş ortalaması ise 34,9'dur. Literatürde yapılan araştırmalarda genellikle yüzde değerleri baz olarak alınmıştır (Kulak, 1996, Aral, 1991, Aral, 1996). Bu araştırmalarda da suçluların çoğunluğunun 20-40 yaş aralığında olduğu belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan faillerin işledikleri suç, ister cana yönelik, ister mala yönelik olsun, eğitim durumları açısından ilkokul mezunlarının çoğunlukta olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, Kulak (1996), ğn (1996), Bütün (2005) ve Aral (1991), (1997)' nin bulgularıyla paralellik göstermektedir. Kulak (1996) kasten adam öldürme suçu işleyen faillerin çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğunu saptamıştır. Aral 1991 yılında yaptėėı araştırmasında bütün suç gruplarında ilkokul mezunlarının n sırada olduğunu, 1997 yılında yaptėėı araştırmasında da ilkokul mezunlarının çoğunlukta olduğunu ve eğitim durumu yükseldikçe suçluluk oranının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgularla, bazı kişilik özellikleri dışında, cana ve mala yönelik suç işlemiş bireyler arasındaki farkı betimleyecek kesin ve belirleyici kişilik özelliklerine ilişkin unsurlara tam olarak ulařamadėėımızı da belirtmeliyiz. İnsan davranışları, çok nedenli ve karmaşık olup kişiye zgdrlere. Bu zellik nedeniyle bireylerin bilişsel süreçleri, duygulanımları, motivasyonları ve hedefleri etkilenmekte olup davranışın yönünü belirlemektedir.

Bu bağlamda kişilik özelliklerine bağlı olarak herhangi bir suç türüne özgü bir profil oluşturmak genellikle mümkün olmamaktadır. Bu sonuç, bize, bireysel dinamiklerin daima ön planda olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmamızdan elde edilen bulguları dikkate alarak, cana yönelik suç işleyen sulularda, duygusal süreçlerin (affektivitenin) n planda olduğu, mala yönelik suç işleyenlerin ise zihinsel süreçlerinin eylemlerine uygun olarak ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Ancak, suçlu bireylerin kişilik özelliklerinin bilinmesi, suçu önlemeye ve suçluların iyileştirilmesine yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

5. KAYNAKÇA

Adam, E., Tükel, R., & Yazıcı, O. (1995). *Psikiyatri*. İstanbul: İstanbul Tıp Fakültesi Basımevi.

Akıncı, F. (2009). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Aksoy, N. (1985). *İşçi'nin Ruh Sağlığı*. İstanbul: Türk Metal Sendikası Yayınları.

Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Anastasi, A. (1970). *Psychological Testing*, (495-498), London.

Anastasiadis, Y. (1975). *Rorschach Seminer Notları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikoloji Laboratuvarı.

Aral, F. (1991). Altı Değişik Suç Türünde Psikopatik Eğilimlerin Suç Yatkinlığına Etkilerinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aral, F. (1997). Suçta Etkin Olabilecek Kişilik Boyutlarının İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Ataseven, C. (2006). Suça Etki Eden Sosyal Faktörler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Isparta.

Balabani Ö. & Ergündüz, Ş. (1984) "Suçluluk Kuramları", Seminer Notları, Ankara, Yayınlanmamış.

Bartol, C. R., & Bartol, A. M. (2008) *Criminal Behavior*. New Jersey: Pearson Education.

Baymur, F. (1983). *Genel Psikoloji*, İstanbul: İnkılap ve Anka Basımevi.

Bennett, R. R. (1991). "Development and crime: a cross-national time-series analysis of competing models. *The Socio, Quarterly*, 32 (3), 343-363.

Bütün, A.S. (2005). Suç İşlemiş ve Şizofreni Tanısı Almış Kişilerin İşledikleri Suç Tipleri, Suç İşleyiş Biçimleri ve Kişilik Özellikleri. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Cantar, D. & Land, K.C. (1985). Unemployment and crime rates in the post world war II united states: a theoretical and empirical analysis. *Ame.Socio. Review*, 50, 317-332.

Cloninger CR, Svrakic DM (2000). Personality disorders. In B. J. Sadock and V. A. Sadock (Eds.), *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 7th. edn., Baltimore: Williams & Williams.

Cloninger, S. (2004). *Theories of Personality*. London: Pearson Prentice Hall.

Conklin, J.E. (1989). *Criminology*. New York: Mc Millan Pub. Comp.

Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çetin, N.G. & Beceren, E. (2007). *Lider Kişilik Gadhi*. Süleyman Demirel Üniversitesi, 113(3).

Demirbaş, T. (2005). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dinçmen, K. (1984). *Adli Psikiyatri*. İstanbul: Birlik Yayınları.

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Dönmezer, S. (2001). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Dönmezer, S. (2003) *Genel Ceza Hukuku Dersleri*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Erem, F. (1984). *Türk Ceza Hukuku; Hümanist Doktrin Açısından, Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Kitabevi.

Erkan, R. (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilim adamı Yayınları.

- Evrin, S. (1970). *Psikoloji Açısından Suçluluk Sorunu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Harrower, J. (1998). *Applying Psychology to Crime*. London: Hodder & Stoughten.
- Hollin, C. R. (2001). *Psychology and Crime*. New York: Routhledge.
- Howitt, D. (2002). *Introduction to Forensic and Criminal Psychology*. London: Pearson Education Limited.
- Howsen, R. M. & Jarrel, S. B. (1987). Some determinants of propert crime: economic factors influence criminal behavior but can not completely explain the syndrome. *Ame. Journal of Eco. and Socio.*, 46 (4), 445-457.
- Hunter, R. D. & Danz. L. (2002). *Crime and Criminality Causes and Consequences*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- İçli, T. (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İçli, T. (1992). *Türkiye'de Suçlular: Sosyal Ekonomik ve Kültürel Özellikleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İnal, B. B. (1984). 12-18 Yaş Arası Erkek Çocukların Suça Yönelmelerinin Zeka ve Kişilik Faktörleri ile İlgisinin Araştırılması. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul:
- İşman, Ş. (2003). Çocukluk Çağı İstismarı ve İhmalinin Çocuk Suçluluğuna Etkisi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Jersıld, A.T. (1972). *Çocuk Psikolojisi*. 3. Cilt. (Çev: Gülseren Günce). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kaplan. H. I., & Sadock. B.J. (1994). *Synopsis of Psychiatry*. Behavioral Sciences Clinical Psychiatry. 7 Th edition. USA: Williams and Wilkins. Baltimore.
- Kaya, N., Güler, Ö., ve Çilli, A. S. (2004). Konya Kapalı Cezaevi'ndeki Mahkumlarda Psikiyatrik Bozuklukların Yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (5), 85-91.

Koparan, M. R. (2006). *Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Sebepler*. 12.11.2010 'da <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm> adresinden indirildi.

Koptagel-İlal, G. (1984). *Tıpsal Psikoloji*. 2. Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Kozacıoğlu, G., & Gördürür, H. E. (1995). *Bireyden Topluma Ruh Sağlığı*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Köknel, Ö. (1995). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. 13.baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Köknel, Ö. (2005). *İnsanı Anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Köknel, Ö., Özügürlü, K., & Bahadır, G.A. (1993). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Yayılım Matbaası İ.Ü. Rektörlük Yayın No: 3741.

Köroğlu, E. (2005) . *DSM-IV-TR Tanı Ölçüleri Başvuru El Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Kronenberg, B., Lemkau, P. (1975). *Rorschach Psychodiagnostics*, Switzerland.

Kulak, H. (1996). Kasten Adam Öldürme Suçu Faillerinin Kişilik Yapıları ve Sosyo Demografik Özellikleri. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Mahmutoğlu, M. (1978). *Kişilik, Seminer II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, no: 2370.

Maniadaki, K., Kakouros, E. (2008). Social and Mental Health Profiles Of Young Male Offenders In Detention In Greece. *Criminal Behaviour and Mental Health*, (18), 207-215.

Minör, S.W., White, H., & Owings, E.P. (1989). Hemisferic Asymetries İn Interpreting Forms. Colors İn Ambiguous Patterns. *Brain Cogn*, 9 (1), 123-135.

Morgan, C.T. (1984). *Psikolojiye Giriş Ders Kitabı*. 2. Baskı. (Çev: Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üye ve Görevlileri), Ankara: Meteksan Yayınları.

Öğünç, F. (1996). Şiddet Suçu İşlemiş Akıl Hastalarının Sosyo-Demografik Karakteristikleri ve Psikiyatrik Tanıları. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü. Uzmanlık Tezi, İstanbul.

Özaydın, S. (1984). *Psikiyatri*. Cilt 7. İstanbul: İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Yayınları.

Özbek, Cilt II, s.1136; Ülkü, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/160.pdf (Erişim tarihi:14.12.2009).

Özdemir, F.S. (1992). Adli Psikiyatri Açısından Homisidal Davranışlar. T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Adli Psikiyatri Birimi. Uzmanlık Tezi, İstanbul.

Öztok, İ. (2009). Fiziki Çevrenin İnsan Psikolojisi Üzerine Etkileri ve Suç İlişkisi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Peker, N. (2008). Hükümlü ve Tutuklularda Madde Kullanımı ile Suç Türü ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Pıcca, G. (1995). *Kriminoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pirim, B. (2002). Yeme Bozuklukları İle Öfke Tarzı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Reid, T.S. (1982). *Ceime and Criminology*. New York: Holt Rinehart and Winston.

Rorschach, H. (1969). *Psychodiagnostics: A Diagnostic Test Based on Perception*, 7th ed., New York: Grime and Stratton.

Ryckman, R. M. (2008). *Theories of Personality*. USA: Thomson Higher Education.

- Samurçay, N. (1983). Projektif Psikoloji ve Psikoanalitik Yaklaşım, *Teksir Edilmiş Ders Notları* (19-52), Ankara, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi.
- Sayar, F. (2008). Hırsızlık Suçu ve Yeni Türk Ceza Kanunu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Savaşır, I. (2004). Psikolojik Değerlendirme, Öztürk, O.M.,(Ed.), Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 10.Basım (149), Ankara: Feryal Matbaası.
- Sokullu, F. (1989). Kriminolojide suç nedenlerine ilişkin teoriler. *Ceza Hukuku El Kitabı*, İstanbul: Beta Basım-Yayım Dağıtım
- Songar, A. (1980). *Psikiyatri*. İstanbul: Serhat Dağıtım Yayınevi.
- Soyaslan, D. (2003). *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*. Ankara: Yekin Hukuk Yayınları.
- Soysal, H. (2005). *Adli Psikiyatri El Kitabı*. İstanbul: Roman's Yayınları.
- Sungur, M. Z. (2007). *Obsesif Kompulsif Bozukluğun Bilişsel-Davranışçı Tedavisi*. Anksiyete Bozuklukları ve Tedavi Klavuzu. (pp.170-188).
- Storr, A. (1982). *Human Agression*. Middlesex: Penguin Books
- Şafak, A. (1992). *Hukuk Başlangıcı Ders Kitabı*. Ankara: Feryal Matb.
- Şenyuva, H. Ş. (2007). Aydın İlinden Alınan Bir Örnekte Kişilik Bozukluklarının Yaygınlık Çalışması. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı. . Uzmanlık Tezi, Aydın.
- Taylar, B. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda Hırsızlık Suçu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Tunaboşlu-İkiz, T. (2007). *Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu - I Kodlama ve Uygulama*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

TÜİK (2010). Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri Veri Tabanı. Ankara : Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim : 20.12.2010, <http://www.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul>.

Top, K. (2010). Suça İtilen Çocuklarda Akıl ve Ruh Sağlığı Problemlerinin Yaygınlığı ve Çeşitliliği. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Uslu, K. (2010). “Kişilik Bozuklukları”, Ders Notları, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış.

Üge, B. (1993). Agressivite ve Empulsivite Faktörlerinin Suçluların Şahsiyet Yapısındaki Rollerini. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Üge, B. (2008). “Adli Psikoloji”, Ders Notları, Maltepe Üniversitesi, Yayınlanmamış.

Ülkü, M. M. (2010). “5237 Sayılı TCK. 141-147. Maddelerinde Yer Alan Hırsızlık Suçları”. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/151.pdf> (Erişim Tarihi 15.12.2010).

Yavuzer, H (1986). *Psikososyal Açından Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, H. (2009). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yumru, M., Savaş, H. A., Tutkun, H., Herken, H., Karasu, M., ve Dülger. E. (2005). Gaziantep Üniversitesi’nde Adli Psikiyatrik Açından İncelenmiş Olan Olguların Değerlendirilmesi: Yüksek Oranda Alkol-Madde Kullanımı. *Anatolian Journal of Psychiatry.*, (6), 30-35.

Ziyalar, A. (1981). *Psikiyatrik Semiyoloji ve Medikal Psikoloji*. İstanbul: İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları.

6. EKLER

RORSCHACH TESTİ KARILARI

KART IX

ÖZGEÇMİŞ

Zeynep Hande İşbakan, 1983 yılında İstanbul'da doğmuştur. Ortaokul ve Liseyi Kadıköy Anadolu Lisesi'nde okumuştur. Lisans eğitimini İstanbul Bilgi Üniversitesi Psikoloji Bölümünde tamamlamıştır. Yüksek Lisansı Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji alanında yapmıştır. Halen Medicine Hospital Asya Hastanesi'nde psikolog olarak çalışmaktadır.